

duppl.

O ŽIVOTĚ A PŮSOBENÍ

D^{RA.} A. SEYDLERA.

NAPSAL

DR. V. STROUHAL.

V PRAZE.

NÁKLADEM ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

1892.

Dne 22. června 1891 o 7. hodině ranní zemřel *Dr. A. Seydler*, v. ř. professor české university Karlo-Ferdinandovy, řádný člen král. české Společnosti nauk a české akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, věhlasný učenec český a věrný syn své vlasti i svého národa.

Vylíčiti jeho osudy životní, jeho činnost vědeckou, jeho zásluhy o povznesení těch odborů vědeckých, jichž byl na universitě naší zástupcem, jest úkolem těchto řádků. Necht' přispějí k tomu, aby uctěna a příštím dobám zachována byla památka jeho jako muže vynikajícího jak neunavnou činností vědeckou, tak i šlechtnou a ryzí svou povahou.

I. Rodina.

Budiž mi především dovoleno zajíti do minulosti poněkud dávnější a vylíčiti životní poměry rodiny, ze které Seydler pochází. Rodina tato náleží k starým rodinám Pražským. Stopoval jsem její osudy nazpět až asi do konce století předešlého a předesyílám ve vší stručnosti, čeho jsem se mohl dopátrati, jsa přesvědčen, že mnohý ze čtenářů mých bude se zajímati jako já o kořen, ze kteréhož vyrostl nezapomenutelný *Dr. A. Seydler*.

Jeho *praděd*, *Václav Seydler*, byl zahradníkem v paláci Valdštýnově na Malé Straně; zdali nájemcem anebo zahradníkem deputátním, nemohl jsem zjistiti. V postavení tomto trval až asi do počátku tohoto století, načež se přestěhoval na Smíchov, kdež si zakoupil malou usedlost, Mouřeninka zvanou; byla to zahrada s oekonomií spojená, ležící vedle zahrady Kinského — jak totiž tehdy byla — na svahu Petřína blíže bývalé brány Újezdské. Zajímavo jest, že částí této usedlosti byla též vinice, na kteréž bylo asi 600 rév. Zde žil pak až do své smrti († 1814) se svou manželkou Kateřinou, kteráž jej přežila o pět let († 1819); oba zemřeli ve věku vysokém.

Jediným jich synem byl *Václav Seydler*, *děd* *Dra. A. Seydlera*.

V dobách, kdy otec tohoto, *Václav Seydler* starší, byl zahradníkem v paláci Valdštýnově, bydlel v tomtéž paláci malíř *Josef Gürtler* († 1810) se svou manželkou *Ludmilou* († 1817) a jedinou dcerou *Antonii*. Bylo přirozeno, že

dítky Václav a Antonie obou těchto rodin záhy se seznaly k sobě přilnuly, kteréžto jich přátelství vedlo ke sňatku roku 1807. Bydlel pak Václav Seydler mladší se svou manželkou Antonii Gürtlerovou v malém domku (No.-C. 133-III) u Brusky vedle tehdejší monturní oekonomie (nyní c. k. pražská vojenská hlavní kommise hospodářská) v domku, jež byl koupil jeho tehán Josef Gürtler a kamž se po smrti tohoto přistěhovala též jeho tehyně Ludmila Gürtlerová. Co se postavení svého týče, byl Václav Seydler mladší účetním velkoobchodu Vatzlavik a syn v Dlouhé ulici. Učinil sice pokus státi se samo-velkoobchodu, avšak neměl zdaru; konkursem v roce 1817 přišel o své jmění i o jmění své manželky, i musil opět přijmouti službu u velkoobchodu výše jmenovaného, kdež zůstal až do roku 1824, kdy také tento velkoobchod klesl. Potom přesídlil na Mouřeninku a žil zde až do roku 1838, kdy prodal usedlost tu knížeti Kinskému, jenž ji přivtělil k zahradě. Jakým zdrojem zámožnosti mohla býti tato usedlost, kdyby ji byl mohl rodině uchovati pro léta budoucí! V posledních letech svého života žil co knihvedoucí ve Winterberku, později v Chroustovicích, kde zemřel († 1851) ve věku vysokém. Jeho manželka Antonie zemřela († 14. března 1857) v Praze (na Poříčí 1064/II) rovněž ve vysokém věku 81 let.

Zůstali po nich dva synové; starší *Jan Nepomuk Seydler*, otec Dra. A. Seydlera, a mladší *Hynek Seydler*. Jediný tento strýc Dra. A. Seydlera dostal se do Haliče za okresního finančního kommissaře a sice do Březova, později do Stanislavě, kdež i zemřel dříve než jeho bratr, zanechav jedinou dceru, která však též v mladém věku zemřela neprovdána.

Jan Nepomuk Seydler, narozen (* 12. října 1810) na Malé Straně (v No.-C. 133-III), ukončiv návštěvu gymnasia Malostranského, tehdež šesti-třídňního, vstoupil na filosofickou fakultu university Pražské (do logiky a fysiky) a chtěje se pak věnovati kariéře judičiální, absolvoval roku 1832 předepsaný kurs juridický na universitě Pražské a dosáhl roku 1835 dekretu soudcovského pro česká i německá města. Nepříznivé však poměry přiměly jej roku 1836 přestoupiti do služeb tak zvané spojené komorní správy důchodkové v království Českém. Z počátku byl komorním konceptním praktikantem bez platu; složiv pak roku 1838 předepsanou zkoušku, byl zaměstnáván ve stanicích: Budějovice, Schönbach, Rumburk, Kraslice a Žamberk, do kteréhožto posledního města přišel roku 1840 jako podinspektor finanční stráže. Později stal se zde nejprve provisorním, potom definitivním kommissařem finanční stráže a sice napřed roku 1843 třídy druhé, později roku 1852 třídy první. Zde v Žamberku pojal (○ 13. září 1842) za manželku *Antonii Sukovou* (narozenou r. 1820), dceru *Františka Suka*, nájemce dvora knížete Thurn-Taxisa v *Chroustovicích*, a jeho manželky *Anny* rozené *Fanečkové* ze *Žlebů* v Čáslavsku. Krátce po sobě narodily se mu dítky: *Anna* (* 17. července 1843), *Marie* (* 30. března 1845), *Karel* (* 14. července 1847), *August* (* 1. června 1849).

V letech 1844—1846 konal četné inspekční cesty po Čechách; do tohoto období (1845) připadá onemocnění jeho manželky vážnou chorobou plicní,

kteřáž bohužel celému rodu ukázala se býti tak osudnou. Roku 1850 byl přeložen do Prahy; přesídlil sem v lednu toho roku nejprve sám, co zatím jeho manželka, jsouc churava, odebrala se i s dětmi k svým rodičům do Chroustovic; později v květnu téhož roku vzal sem celou rodinu. Avšak již po dvou letech zemřela (na Poříčí 1064-II) jeho manželka († 27. října 1852) na tuberkule plic v 32. roce věku svého. Dvě léta na to oženil se po druhé a vzal za manželku (○ 12. září 1854) *Annu* rozenou (* 1810) *Hromátkovou z Heřmanova Městce*, vdovu po † *Josefu Jandoušovi*, kupci v *Chroustovicích*, z kteréhožto manželství posla dcera *Antonie Anežka* (* 15. března 1855). Postupem času stal se roku 1864 okresním kommissařem finančním prvé třídy, v letech sedmdesátých pak vrchním finančním kommissařem a odstoupil roku 1882 do výslužby s titulem c. k. vrchního finančního rady. Zemřel († 13. července 1888) ve stáří 78 let (na Letné č. 80). Jeho (druhá) manželka zemřela již před tím († 23. března 1885) ve stáří 75 let (v No. C. 309-I.).

Z dětí jeho z prvního manželství zemřely před ním téměř všechny.

Nejstarší jeho dcera *Anna* vstoupila roku 1867 ve věku 24 let do řádu Milosrdných sester svatého Karla Borromejského (co sestra Marie Amadea); působila v Oseku, později v Lukově na Moravě, kdež co představená řádu zemřela (18. ledna 1886) ve 43. roce věku svého.

Mladší dcera *Marie* zemřela (2. listopadu 1869) v mladém věku 22 let.

Starší syn jeho *Karel* byl po ukončení svých studií gymnasiálních a universitních povýšen (26. září 1872) na doktora filosofie na universitě Karlo-Ferdinandově v Praze; zasnoubil se (2. září 1878) s *Annou* rozenou *Skoupou* v *Pardubicích*, kdež také co professor na c. k. vyšší reálné škole tamější zemřel († 14. srpna 1883) v mladém věku 36 let, nezanechav dětí žádných.

Dcera jeho *Antonie* z druhého manželství zemřela již († 1859) v útlém věku 4 let.

A tak kráčeli za rakví jeho ze všech dětí vedle nevlastního syna *Dra. Al. Jandouše* z manželství druhého jenom jeho nejmladší syn *August*.

II. Životopis.

August Jan Bedřich Seydler narodil se (* 1. června 1849) v *Žamberku*, avšak již velmi záhy, v útlém věku jednoho roku, dostal se — jak z předchozího vylíčení vysvitá — do vlastního sídla jeho rodiny, do *Prahy*. Krátce na to, ve věku tří let, ztratil matku; jeho vychování další vedla pak od jeho pátého roku matka nevlastní. Prvního školního vzdělání dostalo se mu na obecné škole pro chlapce u sv. Petra, později na hlavní škole u Piaristů; roku 1860 vstoupil na c. k. státní vyšší gymnasium na Novém Městě Pražském, kdež zůstal po celých 8 let svých studií gymnasiálních. Již v čase tomto jevil, jak sám ve svých zápiskách příležitostně vypráví, zvláštní zálibu ve vědách mathematických čítaje z vlastního popudu mnohé populární spisy o astronomii,

jakož i spisy matematické a fysikální přesahující obsahem svým rámec toho, co škole bylo vyměřeno.

Složiv (19. července 1867) zkoušku maturitní s vyznamenáním vstoupil (počátkem školního roku 1867/8) na filosofickou fakultu university Karlo-Ferdinandovy, aby věnoval se studiu matematiky a fysiky a věd s těmito spřízněných. Jeho učitelové byli z matematiky: *Hornstein* (od školního roku 1868/9, též z astronomie, † 1882), *Matzka* († 1891), *Durège*; z fysiky: *Mach*; z filosofie: *Dastich* († 1870), *Loewe* († 1892), *Volkmann* († 1877); z chemie: *Gintl*; mimo to poslouchal jednotlivé přednášky, jež měli professorové: *Tomek*, *Kelle*, *Kosteletsky* († 1887), *Emil Weyr*.

O jeho velké plši svědčí četná kolloquia, jichž za svého akademického triennia (1867/8—1870/1) složil: 2 z astronomie, 6 z matematiky a 2 z fysiky, vesměs s prospěchem výtečným. Právě tím obrátil již záhy na sebe pozornost svých učitelů, zejména fysiky a astronomie. K návrhu prof. *Dra. Macha* obdržel (výnosem minist. d. d. 28. května 1868 č. 4014) již v druhém roce svých studií fysikální stipendium 100 zl. na dobu dvou let (pro školní léta 1868/9 a 1869/70), ve kterýchž pak pracoval v laboratoři c. k. ústavu fysikálního. Počátkem druhého roku jeho studií začal též prof. *Dr. Hornstein*, jenž byl (od školního roku 1868/9 počínajíc) jmenován ředitelem hvězdárny Pražské jako nástupce *Fr. Bohma* († 29. ledna 1868), zaměstnávatí jej některými pracemi astronomickými; návodem tohoto provedl první větší výpočet astronomický, totiž dráhy Diony ⁽⁹⁶⁾ a účastnil se i jinak, zejména v roce následujícím 1869/70, některých prací hvězdárny, začež mu dána byla (výnosem minist. d. d. 14. ledna 1870 č. 67053) remuneratione 100 zl.

Tehdáž byl na hvězdárně vedle ředitele ještě jenom adjunkt *Dr. A. Murmann*. Snahou ředitele Hornsteina zřízena byla (od roku 1870/1 počínajíc) ještě dvě místa assistentská, z nichž jedno obdržel (výnosem minist. d. d. 22. července 1870 č. 7057) — hned po absolvování svého triennia — *A. Seydler*. Jako asistent hvězdárny konal pozorování meteorologická a magnetická, vedl dále výpočty o dráze Diony ⁽¹⁰⁾ a počítal dráhy komet II. 1869 a I. 1870. V těchto letech podstoupil též rigorosa filosofická a byl (dne 6. prosince 1871) na universitě Karlo-Ferdinandově na doktora filosofie povýšen.

Maje na mysli habilitaci z fysiky zanášel se současně studii z oboru tepla a předložil (dne 30. ledna 1872) krátce po své promoci professorskému sboru fakulty filosofické vedle některých pojednání astronomických — zejména »O novém způsobu, kterým lze vypočítati dráhy oběžnic« — habilitační práci: O některých větech mechanické theorie tepla (*Ueber einige Sätze der mechanischen Wärmelehre*). Na základě příznivého posudku komisse, v níž byli pp. prof. *Mach*, *Durège* a *Lieben* byly předložené práce habilitační v sedění professorského sboru (dne 29. února 1872) přijaty. V sedění sboru (dne 24. dubna 1872) podrobil se předepsanému kolloquiu a měl (dne 4. května 1872) přednášku habilitační. Thema, jež mu bylo dáno, znělo: O různých způsobech odvození druhé hlavní věty mechanické theorie tepla (*Die verschiedenen Ableitungswesen des zweiten Hauptsatzes der mechanischen Wärmetheorie*).

Usnešení sboru professorského, aby na základě těchto stadií Dr. A. Seydler byl za soukromého docenta z fyziky připuštěn, bylo schváleno (výnosem minist. d. d. 14. června 1872 č. 6865).

Avšak nejen ve svém vlastním odboru jevil Seydler pílí velikou, nýbrž též na poli filologie moderní; pěstoval frančinu, vlaštinu a angličtinu a složil z těchto předmětů též zvláštní zkoušky a sice (dne 20. června 1872) na technice u docenta *Léona Grellepois* z frančiny, dále (dne 25. června 1872) na universitě u lektora *Romco Vielmetti* z vlaštiny a konečně (dne 29. června 1872) na universitě u *Dra. Holzamera* z angličtiny.

Rok 1872, ve kterémž vstoupil Seydler jako soukromý docent do svazku university Karlo-Ferdinandovy, stal se i jinak ještě významným pro život jeho; neboť roku tohoto dosáhl pevného postavení ve službě státní. Adjunkt hvězdárny *Dr. August Murmann* vystoupil totiž koncem června 1872 ze svazku hvězdárny Pražské a odebral se počátkem července do Buda-Pešti, aby tam zaujal samostatnější místo meteorologa na nově zřízeném ústavu meteorologickém; v skutku však nalezl tam svou smrt; neboť již po dvou měsících zemřel na cholera. Na místo jeho jmenován byl (Nejv. rozh. d. d. 17. srpna 1872, minist. výn. d. d. 4. září 1872 č. 10698) adjunktem hvězdárny dosavadní asistent *Dr. A. Seydler*, jenž tím vstoupil ve věku 23 let do služeb státních jako úředník VIII. třídy. Když pak roku následujícího (zákonem d. d. 15. dubna 1873, Ř. Z. č. 47 a 48) upraveny byly platy státních úředníků, dle kteréhožto zákona adjunkti hvězdáren vřaděni do třídy IX., ponechán byl Seydler *ad personam* (výnosem minist. d. d. 3. června 1873 č. 6907) v třídě VIII.

Habilitací *Dra. A. Seydlera* pro fyziku bylo vyplněno dávné přání českých posluchačů matematiky a fyziky na universitě Pražské, aby totiž o fysice bylo též vykládáno jazykem českým. Přání tomuto, jež vzniklo nejen z důvodů národních, nýbrž také ze skutečné potřeby, ježto měli na středních školách vyučovati fysice v jazyku českém, dán byl (1867) výraz spolkem universitním pro volné přednášky z matematiky a fyziky, založeným v roce 1862. Seydler vstoupil do spolku tohoto při počátku svých odborných studií na universitě (r. 1867—68) a vynikl zde záhy svým širokým rozhledem vědeckým. Již v témže roce (8. února 1868) zvolen byl za jednatele spolku a zůstal jím také v běhu letním. Roku 1869 zřídil se spolek formálně utraquistický, avšak de facto český, v Jednotu českých matematiků. Nastal čilý vědecký život; pořádány hojně přednášky, zejména též fysikální s experimenty, k čemuž zvláštní přízní ředitele ústavu fysikálního *prof. Dra. Macha* — od roku 1870 čestného člena Jednoty — smělo býti užíváno aparátů ústavu. Jednota začala — zejména zásluhou *Dra. F. Studničky*, tehdejší ř. profesora na české technice, od roku 1870 též čestného člena Jednoty — vystupovati na venek publikacemi matematickými v jazyku českém; v letech 1870—1872 vydány tři Zprávy, z nichž pak vznikl — rokem 1872 počínajíc — Časopis pro pěstování matematiky a fyziky, od té doby pravidelně vydávaný. Počet členů a příznivců Jednoty vzrůstal měrou netušenou a tím také rozhojňovaly se prostředky

a umožňovalo se vydávání spisů matematických v jazyku českém. Svolávány sjezdy matematické, pořádány mnohé slavnosti — z nichž zejména dlužno uvést slavnost 400letých narozenin Kopernikových (1873), kteráž důstojně konána velmi četnými přednáškami v Praze i v městech venkovských. — Ve velikém tomto ruchu vědeckém i společenském, kdy Jednota vstoupila v čelo českých spolků odborných, šíříc všude nadšení a zápal pro pěstování vědy jazykem mateřským, účastnil se Seydler měrou velice značnou; byl členem výboru, míval časté přednášky, účastnil se rozprav ve schůzích a prací v kommissích, přispíval do Zpráv i do Časopisu a podporoval vůbec snahy Jednoty vřele a upřímně. Roku 1872, když se habilitoval, stála již Jednota na značné výši svého rozkvětu a své činnosti vědecké; slavnosti desítiletého trvání Jednoty (17. března 1872) účastnili se nejenom členové Jednoty, nýbrž i kruhy širší. Jak veliký byl mezi členy Jednoty, kteří byli posluchači matematicky a fysiky, zájem o přednášky v jazyku českém, vysvitá z toho, že posluchačové universitní z vlastního popudu navštěvovali české přednášky matematické prof. Dr. *F. Studničky* na technice, nežli byl (po odstoupení prof. Dr. *Matzky*, 1871) jmenován ř. professorem matematiky na universitě Karlo-Ferdinandově. Po habilitaci Seydlerově bylo jim umožněno vedle experimentálních přednášek prof. *Dra. Macha*, kteréž duchaplností výkladu a rozmanitostí zajímavých experimentů byly neobyčejně poutavými a od posluchačů pilně navštěvovanými, poslouchati také přednášky fysikální v jazyku českém. A tak stal se Seydler mladším — na universitu nově vstupujícím — členům Jednoty učitelem a rádcem ve věcech vědeckých všeobecně váženým a pro svou milou povahu u všech velice oblíbeným. Jeho působnosti co docenta universitního dostalo se uznání také tím, že žádost jeho za remuneraci — na základě výnosu minist. d. d. 25. března 1875 č. 3116 — k návrhu prof. *Dra. Macha* a prof. *Dra. Hornsteina* byla od sboru professorského v sedění dne 17. ledna 1878 *jednomyslně* vys. c. k. ministerstvu k vyřízení příznivému doporučena.

Krátce před tím, když se Seydler habilitoval, byly ve vědecké zkušební kommissi pro učitelství gymnasiální zřízeny (výnosem minist. d. d. 20. září 1871 č. 11.130) dvě sekce: německá (předseda prof. Dr. *Volkman*, později prof. Dr. *Hoesler*) a česká (místopředseda prof. *W. W. Tomek*) podle vyučovacího jazyka, pro který se kandidáti hlásili. Examinátorem fysiky v sekci české menován byl professor *Axamit*; tento vzdal se úřadu svého (v roce 1877), načež jmenován byl (výnosem minist. d. d. 25. března 1878 č. 3635) jeho nástupcem docent Dr. *A. Seydler*. V roce 1880 byla spojená dosud česko-německá kommise gymnasiální rozdělena (výnosem minist. d. d. 18. dubna 1880 č. 1748) ve dvě kommise samostatné, německou (předseda dv. rada prof. Dr. *ryt. Hoesler*) a českou (předseda vl. rada prof. *W. W. Tomek*).

Když pak v roce 1884 spojeny byly dosavadní zvláštní české kommise gymnasiální a realní (výnosem minist. d. d. 7. února 1884 č. 20070 e. a. 1883) v kommissi jedinou (předseda vl. r. prof. Dr. *W. W. Tomek*), jmenován byl Dr. A. Seydler examinatorem fysiky v této kommissi jednotné, ve kterémžto úřadě setrval až do své smrti.

Ve svém vlastním úředním povolání co adjunkt hvězdárny Pražské působil Seydler po boku ředitele Dra. *K. Hornsteina* velmi vydatně k povznesení činnosti hvězdárny. Práce obou těchto mužů na hvězdárně braly se směrem paralelním; začaly současně a také současně téměř skončily.

Krátce po tom, co se stal prof. Dr. K. Hornstein ředitelem, přišel Seydler na hvězdárnu; krátce pak po tom, kdy Seydler z hvězdárny odešel, zemřel ředitel Hornstein. Zásluhy jednoho jsou sloučeny se zásluhami druhého; neboť oba pracovali ve stejných intencích, za stejným cílem, podporující sebe vzájemně.

V těch dobách, kdy se Hornstein ředitelství ujal, nemohla činnost hvězdárny býti rozsáhlá z nedostatku personálu. Také inventář nástrojů astronomických, magnetických i meteorologických byl velmi skrovný. Hornstein hleděl odpomoci v jednom i druhém směru. Jeho působením zřízena z místa assistantská, zakoupeny četné nové stroje. Pozorování meteorologická i magnetická zorganizována nově a konána s velkou přesností.

Ke strojům meteorologickým zakoupen roku 1872 nový barometr (Tonnelot 831) systému Fortinova, na němž od 1. ledna 1873 až do dob nynějších se konají pravidelná odečtení. Barometr tento byl napřed srovnáván s dosavadním barometrem pozorovacím (Kappeller 504) a s barometrem normálním (Spitra 189), načež teprve po stanovení korekce zahájeno bylo odčítání pravidelné; stalo se tak dne 1. ledna 1873, kdy zároveň na místo starých jedniček zavedeny jedničky soustavy metrické a na místě zastaralého teploměru Réaumurova teploměr Celsiův. Při výměně teploměrů konány rovněž četná srovnávání nových teploměrů (Jerak 248 I. a 248 II.) s teploměrem normálním (Baudin 2863). Roku 1871 postaven nový thermograf Hippův s teploměrem kovovým a registrací elektrickou na místě dřívějšího thermografu Kreilova s teploměrem rtuťovým a registrací mechanickou. Nový tento thermograf osvědčil se velmi dobře, tak že starší Kreilův byl vyloučen a užíváno nového až do dob nejnovějších, kdy přišel na místo jeho thermograf Richard-Frères s registrací mechanickou. poněvadž po novém umístění strojů registrace elektrická rušila magnetické apparaty variační. Roku 1875 zakoupen barograf Hippův s elektrickým registrováním tlaku vzduchu; avšak neosvědčil se tak, aby byl vynikl nad barograf Kreilův s registrací mechanickou, kterýž následkem toho zůstal v užívání až do dnešního dne. Roku 1877 postaven na terrasse střechy východního křídla Klementina na místě starého anemografu Kreilova nový velký anemograf Oslerův s větrnou korouhví k registrování směru a síly větru, jakož i anemometr Robinsonův s větrným kolem ke stanovení rychlosti proudění vzduchu — oba stroje od Adieho. Ku zjištění správnosti udajů ombrometru, postaveného na téže terrasse v příčině množství vody spadlé, konány v letech 1873, 74 a 75 srovnávací pozorování na druhém ombrometru, postaveném v zahradě ústavu pro fyziologii rostlin (dříve Václavské lázně), kdež odčítání konal prof. Dr. G. A. Weiss; i bylo zjištěno, že ombrometr hvězdárny, umístěný ve výši 22 metrů nad zemí, udává jen asi 88 procent toho množství vody, které spadne přímo u země.

Ne méně než v oboru meteorologie zavedeny mnohé opravy v oboru zemského magnetismu. Počet absolutních pozorování deklinace a horizontální intensity, kteráž konají se na Petříně v zahradě seminářské v místech, kde v okolí nejbližším nebylo žádného železa,*) byl značně rozhojněn; dříve konávaly se dvakráte do roka, nyní však z pravidla každého měsíce a i tu dva dny po sobě. Tím docílena lepší kontrola variačních apparátů, postavených v Klementinu, kdež se pravidelně odčítají. Aby pak byly také paralelními pozorováními stále kontrolovány a doplňovány, zakoupen nový system variačních apparátů Lamontových, jež zhotovil prof. Dr. Carl v Mnichově a jež byly roku 1873 postaveny v museu hvězdárny v Klementinu. Dále zakoupeno roku 1874 nové inclinorium z dílny Meyersteinovy v Göttingkách a krátce na to 1875 nový velký theodolit III. Lamontův k absolutním pozorováním magnetickým.

Avšak nejen pro přítomnost a budoucnost pracoval ředitel Hornstein, on obrátil pozornost svou i k minulosti, dal revidovati starší ročníky hvězdárny, aby byly korigovány buď chyby početní, buď chyby vzniklé jinými nedostatky a hleděl zpracovati material tam uložený co možná úplně a pro vědu vydatně. Viděti z toho všeho, jak nejlepší vůli měl ředitel Hornstein zavésti pořádek a přesnost v pozorování z oboru meteorologie a zemského magnetismu, aby Praha, jež co do spojité řady těchto pozorování náleží mezi první observatoria, toto své čestné místo vůči požadavkům moderním také uhájila.

Konečně i v oboru astronomie hleděl Hornstein zavésti zlepšení situace tak dalece, jak vůbec bylo možno. Krátce po nastoupení úřadu svého roku 1869 zakoupil velký — 6palcový — refraktor od firmy C. A. Steinheil Synové v Mnichově a dal jej postaviti na věži hvězdárny (ve výšce 38 metrů nad nádvořím Klementina) nejprve provisorně na stativu dřevěném, později pak roku 1872 dal jej montovati na definitivním stativu parallaxtickém zařízeném. Dalekohledem tímto byla pak v letech 1874 a 75 konána četná pozorování astronomická, především za účelem stanovení průměru kruhového mikrometru, vedle toho pak za účelem stanovení posic některých asteroid. Hornstein, začínaje tato pozorování astronomická, hleděl s jistotou vstříc zbudování nové hvězdárny v Praze. Vady, jež má hvězdárna nynější, znal velmi dobře a neobmeškával ničeho vylíčiti je na místech vyšších; nevěřil tomu, že by volání po nápravě mohlo zůstatí marným.

Stalo se však přece, že vyjednávání o stavbu hvězdárny se rozbilo; možná že nikoli zcela bez viny ředitele, jenž chtěje míti vše tak, jak dle svého přesvědčení za nejlepší uznával, nechtěl dáti sluchu návrhům jiným a neústupně trval na svých. Ještě v roce 1875 napsal do zprávy výroční: »hoffentlich wird der Bau einer neuen Sternwarte bald erfolgen.«

Později viděl, že všechno úsilí jest marné. Poznání toto roztrpčilo jej měrou velikou. Cítil, že hodnota pozorování astronomických, pokud poměry tak žalostné trvají, jest jen skrovná; proto později pozorování astronomických—

*) Postavením rozhledny na Petříně se ovšem situace změnila pro pozorování magnetické tamější ve smyslu nepříznivém.

až na některá ojedinělá — nechal úplně a omezil se jen na pozorování meteorologická a magnetická. Nepřetržitě konány pouze běžná pozorování dalekohledem poledníkovým za účelem stanovení časů a kontroly hodin.

Při všech těchto, jak viděti četných a důkladných reformách byl Seydler, jenž jako adjunkt měl oproti asistentům postavení stálé, účasten měrou velikou. Jemu připadly práce, jež vznikly zaváděním nových strojů při jich umístování, zkoušení a kontrolování, on vedl pozorování meteorologická i magnetická a obstarával hlavně sám běžná pozorování astronomická; jemu připadla též úloha řídit práci asistentův*) a cvičiti je v pravidelné službě pozorovací. Pro Seydlera byla to výborná škola; neboť ředitel Hornstein, jakkoliv byl jako člověk poněkud nepřístupným a zejména k personálu sobě podřízenému upjatým, jako učitel byl nad jiné výborný, v mnohém ohledu přímo vzorný. Jeho přednášky akademické byly obsahem svým důkladné, prohloubené a do nejmenších podrobností propracované, formou svou pak neobyčejně jasné a poutavé. Vzhledem k pozorováním byl přísný na dodržování času, neúprosný na zachovávaní podrobných předpisů, při počítání bedlivý na šetření nejmenších korekcí, hledě často až úzkostlivě docílit všude správnosti a přesnosti matematické. Seydlera sobě vážil a byl mu nakloněn velice; znaje chorobu jeho dával jemu často dovolenou, aby pobytem v jižních krajích se zotavil, ačkoliv jinak velice nerad vídal přerušování pravidelné činnosti. Věda a úřad byly jemu vše; těm podřizoval všeliký osobní prospěch, svůj vlastní i svých žáků na hvězdárně zaměstnaných. Vadou bylo při něm, že byl více theoretikem než praktikem, více matematikem než fysikem. Vše to, i poslední okolnost, nezůstalo bez vlivu na Seydlera. Žák snadno, aniž by si často toho byl vědom, přijímá vlastnosti svého učitele neb svého představeného, s kterými po léta obcuje. Také Seydler uvykl sobě své výklady akademické propracovati do nejmenších podrobností; také jeho výklad byl především jasný a promyšlený a vždy věčný; zde nebylo žádných zbytečných neb parádních slov; vše soustřeďovalo se jen na věc, kterou hleděl svým posluchačům vpravit úplně a dokonale. K cíli tomu čítal Seydler mnoho, velmi mnoho, a vždy s pérem v ruce; jeho neobyčejně četné výpisky, ke kterýmž přičiňoval poznámky vlastní, vzbudí obdiv nad jeho píli a vytrvalostí u každého, kdo prohlíží jeho rukopisnou pozůstalost. Také jemu byla věda a úřad vším; často nepamatoval na sebe tak, jak by měl vůči své chorobě. K studujícím však byl pln laskavosti a přátelské přímo ochoty a obětavosti. Mnozí, kteří nyní co profesorové na školách středních působí a jeho žáky bývali, vzpomenu jeho zajiště často s vděčností a láskou.

Zdárné působení Seydlerovo co docenta universitního vedlo k jeho povýšení v úřadě akademickém. Byl totiž roku 1881 (vým. minist. d. d. 27. července 1881 č. 11224) jmenován mimořádným professorem matematické fysiky

*) Za jeho pobytu na hvězdárně vystřídali se asistenti: Womela (1871—72); Strouhal (1872—75); Wenzel (1872—78); Gruss (1876—78); Bečka (1879—82); Rosicky (1879—84).

na universitě Karlo-Ferdinandově. Když pak zákonem ze dne 28. února 1882 (Ř. Z. 1882, VIII. No. 24) rozdělena byla universita Karlo-Ferdinandova ve dvě souřaděné, českou a německou, ustanoven byl Seydler (na základě Nejv. rozh. d. d. 29. března 1882 minist. výnos d. d. 6. dubna 1882 č. 335) mimořádným professorem mathematické fysiky na universitě Karlo-Ferdinandově s vyučovacím jazykem českým. Téhož roku (výnosem minist. d. d. 17. srpna 1882 č. 992) jmenován byl ředitelem nově zřízeného semináře mathematického spolu s prof. Dr. F. Studničkou. Krátce na to, o vánocích 1882, zemřel dřívější jeho chef, ředitel Dr. K. Hornstein. Kdyby byl Seydler na hvězdárně zůstal, není pochybnosti, že by se byl stal jeho nástupcem; zásluhy Seydlerovy co adjunkta hvězdárny, na kteréž přes 10 let byl působil, jakož i jeho zásluhy co docenta universitního a od roku 1881 profesora mimořádného činily jej zvláště kvalifikovaným, aby byl postoupil za profesora řádného a ujal se ředitelství hvězdárny.

Avšak také na universitě české, na kterouž co mimořádný profesor přestoupil, učiněn byl již v létě 1882 návrh na jeho jmenování professorem řádným a sice mathematické fysiky a astronomie. Sloučení obou těchto tak rozsáhlých oborů v jedinou professuru nebylo myšlénkou šťastnou. Avšak Seydler, jenž dotud jako docent universitní a mimořádný profesor stále přednášel o mathematické fysice a v oboru tomto též publicisticky byl činným, nemohl se odhodlati k tomu, aby se oboru tohoto úplně vzdal — tím méně, poněvadž co se astronomie týče — pro kterouž byl danými poměry přirozeně určen — nebylo zde žádné hvězdárny, ani žádného sebe skrovnějšího ústavu astronomického. Ačkoliv okolnostmi těmito ono sloučení se úplně vysvětluje, bylo přece věcně pochybené; neboť následek jeho byl, že navrhované povolání jiného vynikajícího zástupce fysiky mathematické se neuskutečnilo. Později Seydler chybu uznal a sám usilovně k tomu pracoval, aby pro fysiku mathematickou zvláštní zástupce byl povolán, tak aby Seydlerovi připadlo toliko zastupování oboru astronomie a theoretické mechaniky, vlastní však theoretickou fysiku aby přednášel professor jiný. Rozdělení toto stalo se však teprve po jeho smrti skutkem, ovšem za poměrů takových, kteréž ono rozdělení činilo naprosto nutným; že však poměry tak se změnily — zařízením zvláštního ústavu astronomického — jest, jak z dalšího líčení vysvítá, hlavně zásluhou Seydlerovou. Návrh na jeho jmenování professorem řádným byl od sboru professorského fakulty filosofické obnoven a vřele doporučen v roce 1885; jmenování — a sice řádným professorem theoretické astronomie a mathematické fysiky, stalo se skutkem téhož roku (Nejv. rozhodnutím d. d. 11. prosince 1885; výnosem minist. d. d. 18. prosince 1885 č. 23033) s platností od 1. května 1886.

Novým jmenováním přibyla Seydlerovi úloha vykládati o astronomii — ovšem jen theoretické — v tom rozsahu, jak by bylo potřebám české university přiměřeno. Přednášky takové byly na universitě naší vydatným doplněním přednášek mathematických. Jest známo, jak velice oživí se zájem posluchačů na různých těch teoriích mathematických, když vidí, jak se jich upotřebí na problémy fysikální a zejména astronomické.

Pro mladou mysl má studium astronomie zvláštní půvab a proto přednášky sem hledící mají veliký moment vychovávací. Seydlerovi bylo však přece zjevno, že by tento zájem o astronomii velice ještě vzrostl, kdyby mu bylo možná výklady theoretické doplňovati praktickými u strojů astronomických. Výpočty astronomické, jimiž studující zaměstnával, byly sice pro ně velice prospěšnými, neboť teprve číselným propočítáváním objasní se všeobecné formule astronomické, ožíví se theorie a upevní její pochopení a porozumění; nad to naučí se počítající vésti počet pořádně, neboť zde musí se pořádku největšího dbáti velmi přísně, nemá-li počítající ztratiti v dlouhých těch počtech přehled a zaplésti se do největších nesnází; takové pak, řekl bych vědecké učení se pořádku a správnosti má ne menší moment vychovávací a není na škodu i pro život praktický a zejména pro budoucí úřední zaměstnání kandidátů. Avšak to vše jest sice pro mysl mladou velmi užitečné nikoli však uspokojující. Jediný večer, jež stráví studující u dalekohledu pozorováním předmětů a zjevů nebeských, více znamená pro oživení zájmu o astronomii než celý běh theoretických přednášek neb namáhavých počtů. Proto byl si Seydler toho úplně vědom, že jako zástupce astronomie na české universitě musí se domáhati hvězdárny aneb při největším uskrovnění — aspoň jakéhosi ústavu astronomického, kterýžby sloužil v prvé řadě účelům vyučovacím, vědeckým pak tak dalece, jak by dle prostředků daných vůbec bylo možno. Činil tudíž hned po svém jmenování kroky, aby myšlénka tato se záhy realizovala.

V lednu 1886 navštívil Prahu J. E. p. ministr *Dr. P. baron Gautsch*, krátce před tím na místo nejvyššího správce záležitostí duchovních a vyučování povolany. Návštěva tato vzbudila zejména ve vědeckých kruzích české university zájem neobyčejný; k ní pojily se největší naděje, že se universitě naší dostane záhy těch vědeckých prostředků, kteréž jí — vzhledem k velkému počtu posluchačů, ze všech universit rakouských po Vídeňské největšímu — právem přísluší, aby mohla vůbec do řady universit moderních se postavit. Seydler odevzdal J. E. p. ministrowi v audienci zvláštní promemoria v záležitosti zřízení ústavu astronomického. Krátce na to, v únoru 1886, předložil Seydler podrobnější návrhy prostřednictvím sboru professorského. Tím jednání o ústav astronomický zahájeno. Zamilovanou myšlénkou Seydlerovou bylo, aby malá astronomická observatoř zřízena byla v Oboře Bubenečské a sice v hořejší její části; domníval se, že by staveniště k tomu potřebné za mírnějších neb výhodnějších podmínek mohlo býti získáno. Počátkem roku 1887 dal Seydler vlastním nákladem vypracovati podrobné plány stavební, jež předložil na místech vyšších. Zdálo se, že se věc realizuje — aspoň mnohé známky zdály se tomu nasvědčovati a naději takovou podporovati. V dubnu 1887 byl Seydler vyzván, aby označil ty apparaty c. k. dvorního astronomického a fyzikálního kabinetu — tehdaž zrušeného — jež by se pro astronomickou stolicí učební české university hodily. Seydler odebral se do Vídně, aby stroje takové — pokud od jiných ústavů bližších nebyly již vybrány — získal; stroje ty byly pak v červnu téhož roku do Prahy poslány a prozatím v soukromém bytu Seydlerově umístěny. Nejcennější ze strojů těch jsou dva achromatické

dalekohledy Dollondovy, jeden větší (objektiv 95 mm, 160 cm dálky ohniskové), druhý menší (objektiv 68 mm 115 cm dálky ohniskové); ostatní stroje jsou více ceny historické, některé však velmi zajímavé. Nedlouho na to povoleno (výnosem minist. d. d. 15. července 1887 č. 13155) prvních 800 zl. na opatření nejnepotřebnějších literárních pomůcek a strojů. Avšak hlavní věc, naděje na zbudování observatoria se nevyplnila tak, jak Seydler očekával. Vydáváním v příčině získání pozemku v Oboře Bubenečské nevedlo k cíli. Jednáno pak o získání jiného pozemku na Letné. Mezi tím povoleno (výnosem minist. d. d. 5. června 1888 č. 11397) summa 2000 zl. co mimořádná dotace na potřeby astronomické. Seydler doufal nyní tím pevněji, že projekt nové stavby observatoria se uskuteční.

Rozhodnuto však (výnosem minist. d. d. 10. května 1888 č. 44503), že prozatím nutno upustiti od stavby observatoria nového a přestati na zařízení observatoria prozatímného.

Seydler navrhl na to nájem villy p. *Žana Kindla* na Letné (č. 80) a vystavění malého pavillonu astronomického v zahradě téže villy. Projekt tento byl (výnosem minist. d. d. 4. února 1889 č. 23746) schválen a zároveň povoleno 2700 zl. na zřízení onoho přenosného pavillonu. Villa najata na dobu 5 let (1889—1894) za ročních 1250 zl.

Tak konečně dostalo se astronomii na universitě naší určitého stánku — třeba jen provisorního. Seydler těšil se tomuto bytí i malému úspěchu upřímně; doufal pevně, že v budoucnosti nadejde doba příznivější a že z provisoria během času vznikne důstojné definitivum. K vědecké výpravě ústavu bylo (výnosem minist. d. d. 14. září 1889 č. 11405) povoleno 10.000 zl. jako dotace mimořádná, splatná ve dvou ročních lhůtách, a sice 5000 zl. na rok 1890 a 5000 zl. na rok 1891; dále povoleno 800 zl. jako řádná roční dotace pro budoucnost pravidelně na každý rok vyměřená; dále zařízeno místo asistent-ské, povoleny prostředky na vydržování sluhy a slíbeny také jednotlivým studujícím, kteří by se prací astronomických ústavu v budoucnosti účastnili, peněžité podpory. Tím vším vstoupil ústav astronomický teprve vlastně v řadu ústavů universitních; neboť nyní teprve, kdy značnější mimořádnou dotací dána možnost zjednatí potřebné stroje, kdy pravidelnou roční dotací bylo postaráno o doplňování inventáře ústavu a kdy také personal pracovní byl rozmnožen, aby ředitel ve svých pozorováních a výpočtech nebyl odkázán jen na sebe, stal se ústav života schopným a mohl vejíti ve spojení s observatoriemi jiných národů. Seydler staral se o to velmi pečlivě, aby těmto hvězdárnám zahradničním o existenci nového ústavu podal zprávu a vyžádal sobě pro ústav zasílání publikací a běžných zpráv, tak aby spojení s nimi bylo stále udržováno. Budiž poznamenáno, že největší část hvězdáren jeho žádosti ochotně vyhověla.

Mezi tím konány přípravy ke stavbě zahradního pavillonu dle plánů, jak je navrhl Seydler; se stavbou začato konečně dne 29. září 1890. Pavillon skládá se ze zděné věže mírné výšky, opatřené otáčivou kupolou v průměru

4 metrů pro hlavní refraktor; dále ze dvou dřevěných přístavků pavlačí spojených, z nichž jeden jest určen pro poledník, druhý pro první vertikál. Kupolu a refraktor jakož i jiné ještě potřebné astronomické stroje získal Seydler již počátkem toho roku 1890 příležitou velmi výhodnou koupí. V roce 1889 zařídil sobě totiž pastor Dr. P. Brödel v Sasku (Stöntsches Pegavy) soukromou hvězdárnu, pro kterouž zakoupil od firmy G. Heyde v Drážďanech otáčivou kupolu za 1500 mark, dále velký aequatoreál s objektivem otvoru 8 palců = 217 mm a dálky ohniskové 8 střevečů = 260 cm a s veskerým příslušenstvím (mezi jiným: osm astronomických a pět mikrometrických okularů, okulární prisma, universální spektroskop, polarisační helioskop), jehožto optickou část dodala firma Reinfelder a Hertel v Mnichově a mechanickou firma G. Heyde v Drážďanech, montovaný parallakticky na stativu hodinovým strojem opatřeném, v úhrnné ceně 11.500 mark, dále přenosný passážník s dalekohledem lomeným, jehožto objektiv má otvor 54 mm a dálku ohniskovou 64 cm od firmy G. Heyde v Drážďanech za 1100 mark, konečně astronomické hodiny k obyčejné službě od firmy Strasser a Rohde v Sasku za 500 mark. Avšak téhož roku 1889, kdy zařízení své hvězdárny ukončil, Dr. Brödel zemřel. Seydler vstoupil počátkem roku 1890 v jednání s jeho dědici, jehožto výsledkem byla kupní smlouva (d. d. 26. února 1890), kterouž koupil kupolu za 33 procenta a jmenovanou vědeckou výbavu oné hvězdárny za 60 procent původní ceny pro observatoř české university. Poněvadž pak kupní summa přesahovala prostředky (5000 zl.), jež byly na rok 1890 povoleny, dal Seydler v záruku z vlastního jmění státní papíry, až by výplatou druhé polovice (5000 zl.) na rok 1891 povolené mimořádné dotace 10.000 zl. mohla býti kupní summa doplacena a tím záležitost finalisována. Bohužel, se toho Seydler nedočkal. S jakou radostí sledoval stavbu observatoria, jak se těšil tomu, že výhodnou koupí obdržel lacině stroje nové, jakosti výborné, tak že mohl zbývající částí mimořádné dotace disponovati na zakoupení některých ještě jiných strojů a na založení odborné knihovny astronomické pro ústav, jak dělal v duchu již plány o pozorováních, které bude moci vykonati!

Počátkem roku 1891 počal Seydler — jenž již dvakráte před tím měl prudčí záchvaty své choroby — churavěti vážněji, tak že na důtklivou radu svého lékaře odebral se v prvních dnech března s celou svou rodinou do Gorice, doufaje tam naléztí úlevu a zotavení. Než jaro toho roku bylo velmi nepříznivé — u nás, ale také na jihu; Seydler musil žíti v Gorici v klimatických poměrech tak nepříznivých, že toužil po tom raději se vrátiti; doma měl aspoň větší pohodlí než v cizině, a jinak co do počasí nebylo u nás valně hůře. Na cestě zpáteční — as u prostřed dubna t. r. — zhoršil se již jeho stav. Vrátil se ulehl a nevstal více. Do posledního okamžiku doufal ve své uzdravení — dělal plány pro zimní semestr a interessoval se o záležitosti universitní vůbec a svého ústavu zvlášt velmi živě. Avšak přátelům jeho, kteří jej navštěvovali, bylo zjevno, že jeho stav jest beznadějný. Byly to truchlivé dojmy, jež sobě od jeho smrtelného lože odnášeli. Když již byl u cíle svých snah, svých tužeb a prací, kdy mysl jeho zanášela se novými podniky vědeckými, kdy v duchu

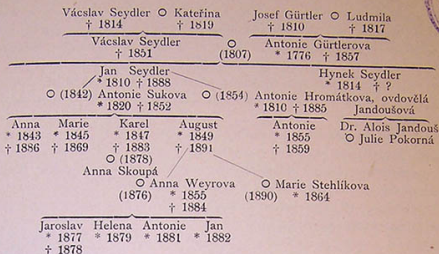
se již viděl zírati do moře hvězdného, byl již blízek anděl smrti, aby jej povolal do končin nadhvězdných! — Zemřel dne 22. června po delším zápasu smrtelném o 7. hodině ranní. O jeho neobyčejné a nezlomené síle duševní svědčí ta podivuhodná okolnost, že v zápasu tomto v jasných okamžicích sám ještě o zvláštním tom stavu, do kterého upadl, rozumoval. Poslední jeho slova byla slova útěchy jeho milým, kteří plakali u jeho lože smrtelného.

Seydler zanechal tři dítky, pocházející z prvního jeho manželství. Zasnoubil se dne 26. dubna 1876 se slečnou *Annou*, dcerou p. *Františka Weyra*, c. k. profesora na německé reálce v Praze a jeho manželky *Marie*, rozené *Rumplové* z Prahy. Nejstarší dítko, syn *Jaroslav*, narozený dne 13. prosince 1877, zemřelo již dne 24. ledna 1878 ve věku nejtulejším. Dne 15. listopadu 1879 narodila se mu dcera *Anna Amidea Helena*, dne 19. dubna 1881 dcera *Antonie Marie* a dne 12. září 1882 syn *Jan*. Nedlouho po tom, dne 2. října 1884, zemřela však jeho manželka, delší již dobu churavící, ochrnutím plic v mladém věku 29 let. Bolestnou ztrátu tuto nesl Seydler velmi těžce; byloť manželství to neobyčejně šťastné, jsouc založeno na vzácné harmonii duševní a vyplývající z ní nejsrdečnější vzájemné náklonnosti a lásce. Seydler, jenž krátce před tím (1883) byl ztratil svého staršího bratra Karla, byl novým tímto případem úmrtním mocně vzrušen — jakož vyplývá ze zápisků jeho z doby té. »Pro vás, dítky mé, jediné pro vás nepřeji sobě, abych se tak záhy sešel s ní, jak tajná srdce tužba žádá«. Ztišení svého bolu a žádoucího klidu, jakéhož měl potřebí k svým pracem vědeckým, hledal a našel Seydler v nezměrných hloubkách filosofie.

Studium filosofie bylo mu potřebou, bylo mu zotavením a zpružením jeho ducha, bylo mu při jeho chorobě tělesné kompassem ukazujícím mu dráhu vedoucí k duševní rovnováze. Vychovávání jeho dítek vedla pak po smrti jich matky dřívější jejich pěstounka Marie Stehlíková a osvědčila v dobách těžkých, kdy nakažlivé nemoci se uhostily u jeho dítek, vzácnou obětavost a upřímnou k nim lásku, jakou by nemohla ve větší míře osvědčiti vlastní matka Seydlerovi stala se tím tak milou, že pojal ji dne 1. září 1890 za manželku s tím přesvědčením, že zůstane dítkám jeho matkou starostlivou a věrnou pro celou budoucnost. Nenadál se ovšem, že dítky jeho osiří již tak brzy!

Vzhledem k tomu, že jediná dcera strýce Seydlerova, p. *Hynka Seydlera* zemřela neprovdána, dále že jediný jeho bratr *Karel* zemřel bezdětek a že z jeho obou sester žádná provdána nebyla, jeví se nyní po úmrtí Seydlerově celý rod zastoupen toliko jeho třemi dítkami.

Rodokmen celé rodiny ukazuje se přehledně jak následuje:

III. Činnost vědecká.

Majíce pojednati o vědecké činnosti Seydlerově, musíme při ní rozeznávati dvě stránky: jevíť se zajisté jednak v jeho *pozorováních*, jednak v *publikacích*.

O pozorováních, jež konal Seydler, jsa assistentem a později adjunktem hvězdárny Pražské, podávají ročníky této hvězdárny z let 1870—1881 zprávy obšírné; byla to pozorování *meteorologická*, *magnetická* a *astronomická*.

Nebylo by správné tuto stránku jeho vědecké činnosti snad méně oceňovati. Jest sice pravda, že pozorování meteorologická, pokud jsou pouhým odčítáním meteorologických strojů, vzhledem k své jednoduchosti nevyžadují žádného zvláštního důvtipu a že se jim může naučiti a v nich se vycvičiti též pozorovatel menšího vzdělání vědeckého. Také spracování těchto pozorování, dle method dosud obvyklých, jest dosti jednoduché. Jinak však má se věc, hledí-li se, jakož se vždy dítí musí, ke strojům a jich údajům *kriticky*, jde-li tedy o jich zkoumání, o jich opravování: tu již třeba, aby pozorovatel se vyznačoval soudností a odbornou zkušeností, jinak by zůstávaly v odečteních byt co nejsprávnějších chyby, kteréž jsouce konstantními se ovšem nevymýti, i kdyby počet pozorování byl sebe větší.

Měrou ještě vyšší má tato otázka svou důležitost při pozorováních magnetických. U strojů variačních jde také jen o pouhé odčítání dalekohledem škálou opatřeným; avšak zde jest velice důležité odčítání takové správné interpretovati a nepřestávati na mechanickém počítání výsledků dle jistých rovnic, nýbrž spolehlivost a neproměnnost koeficientů a konstant takovýchto rovnic míti stále v evidenci. K tomu pak jest třeba četných pozorování absolutních; tyto pak dovede konati jen pozorovatel odborně vzdělaný a zkušený. Také spracování pozorování magnetických jest již značně obtížnější a vyžaduje důkladného vzdělání vědeckého.

Ze zpráv hvězdárny jest patrné, že Seydler v pozorováních jak meteorologických tak magnetických byl účasten měrou velmi značnou a že právě

vrchní inspekci nad službou meteorologickou a magnetickou měl — ovšem vedle ředitele — Seydler jakožto adjunkt a sice tento více než onen, jenž byl též jinými pracemi úředními zaměstnán. Konečně účastnil se též pozorování astronomických. Zde ovšem nepochybuje nikdo, že pozorovací činnost astronomická jest povahou svou eminentně vědecká; neboť zde jde o jemnost a přesnost největší, zde jsou též výpočty velmi složité, tak že pozorovatel musí býti cele odborníkem.

Počet astronomických pozorování byl ovšem tehdáž, kdy Seydler byl adjunktem hvězdárny, poměrně malý. Příčiny toho byly vyloženy již dříve. Toliko pozorování slunce dalekohledem poledníkovým za účelem stanovení správného času a kontroly hodin konalo se pravidelně tak často, jak počásí tomu dovoľovalo. Činnost astronomická hvězdárny byla soustředěna více na pole astronomických výpočtů.

Právě v těchto výpočtech, do nichž Seydler již jako studující na universitě byl uveden, vidíme též *východiště literárních vědeckých prací* Seydlerových. První kniha, kterouž Seydler na hvězdárně dostal do rukou a kterouž musil prostudovati velmi důkladně, byla »Theoria motus corporum coelestium in sectionibus conicis solem ambientium; auctore *Carolo Friderico Gauss*« (1809), slavné to dílo, kterýmž položen základ k vypočítávání drah těles nebeských na základě pozorování, třebať jen po krátkou poměrně dobu konaných. Seydler pohřížil se do studia klassického díla tohoto a pronikl obsah jeho tak, že i sám v duchu Gaussova pokusil se o to, naléztí novou metodu, kteráž by podobně jako Gaussova a snad rychleji a jednodušeji vedla k cíli. Tak vznikla (roku 1870) první jeho samostatná vědecká publikace »Nový způsob, kterým lze vypočítati dráhy oběžnic« (v 1. Zprávě Jednoty českých matematiků). Seydler nalezl v skutku metodu, kteráž menším počtem rovnic vedla k cíli. Jiná otázka zůstala však spornou, zdali totiž přes docílenou úsporu v počtu rovnic lze výpočet provéstí rovněž tak pohodlně a jistě — vhodnými kontrolami — jako methodou Gaussovou. Zdá se, že Seydler v pozdějších letech, kdy měl příležitost při počítání drah mnoha nově objevených asteroid metody obě srovnávatí, sám již od metody své upouštěl vida, jak neobyčejně důmyslně a duchaplně metoda Gaussova jest propracována. Tak aspoň možno souditi z referátu, kterýž o několik let později (1877) jednaje o Gaussových pracech astronomických a fysikálních podal o Gaussově »Theoria motus« v Časopise Jednoty českých matematiků (ročník VI.). Přece však jest největšího uznání hodno — a bylo také za příležitosti jeho habilitace od kommisie habilitační uznáno — že Seydler v mladém věku 21 let problémů tak obtížných se chápal a nikoliv bez úspěchu je dovedl řešiti.

První větší *orientační* článek vědecký uveřejnil Seydler v II. ročníku Časopisu Jednoty českých matematiků: »O záření tepla v různých ústředích« (1873). Článek tento vyplynul ze studií, jež konal za účelem habilitace; uvedli jsme již dříve, že habilitační jeho práce byla volena z oboru tepla. V téměř ročníku časopisu setkáváme se s druhým důkladným pojednáním: »O zemském magne-

tismu«. Seydler, stav se assistentem a později adjunktem hvězdárny, musil záhy konati absolutní pozorování magnetická jak deklinace a inklinace, tak zvláště horizontální intensity; provádění a propočítávání zvláště těchto posledních pozorování vyžadují důkladná studia předběžná; proto musil Seydler prostudovati díla jednajef o zemském magnetismu (Gauss, Lamont a j.), z kteréhožto studia vznikl onen obšírný článek.

Výpočty astronomické, jež prováděl Seydler v letech následujících, vedly jej ke studiu klassických spisů, hledících k všeobecné gravitaci a k problemům z ní vyplývajícím. Ze studia tohoto, kteréz konal Seydler s důkladností a obsáhlostí jemu vlastní, vznikla řada pěkných článků orientačních, uveřejněných v Časopise Jednoty českých matematiků v letech 1872—1880.

Z článků těchto uvádíme zejména: »O vypočítání Neptuna« (1874). »O průběhu Venuše před Sluncem« (1874). »O Gaussových pracech astronomických a fysikálních« (1877) a konečně řada důkladných a obšírných článků: »Přehled novějších pokroků v astronomii« (1877—1879), ve kterýchž předesílá výklad o použití spektrální analýse k účelům astrofysiky, načež seznamuje čtenáře zejména se všemi novějšími výzkumy a názory o slunci.

Avšak ještě jiná okolnost to byla, kteráž vedla jej ke studiu nejen speciálně mechaniky nebes, nýbrž mechaniky vůbec. Seydler, habilitovav se v roce 1872 pro mathematickou fysiku a pořádaje své přednášky, pojal záhy myšlenku vydati soustavné dílo o mathematické fysice v jazyku českém. Myšlenka tato ovládla jej tak, že stala se direktivou celé jeho činnosti vědecké na poli mathematické fysiky. Dílo, kteréz chtěl provést, mělo býti založeno na studiu pramenů původních; způsob pak vylíčení nynějšího stavu vědy uspořádal sobě Seydler zcela samostatně a původně. »Co se týká látky samé« — slovy těmito charakterisuje své stanovisko — »a jejího roztrfídění, uznávám milerád, že každé dílo toho druhu vždy má poněkud ráz kompilace. Nemohu podávati — vyjma poměrně nepatrné zlomky — nových předmětů tam, kde chci vyložit, co posud ve vědě bylo učiněno, na jakém stupni se nyní věda nalézá. Avšak roztrfídění, uspořádání látky, svědomité uvažování způsobu, jakým se jednotlivé problémy co nejostřeji vyznačiti mohou, uvažování pořádku, v jakém se nehlouběji v paměť vstípi, toť zároveň povinností i právem spisovatele, toť jeho duševním majetkem, za něž má míti všechnu zodpovědnost i zásluhu.« První díl fysiky mathematické měl jednati o mechanice. Proto zabral se Seydler především ve studium klassických děl, jež sepsali staří mistrové v oboru mechaniky, jako *Newton*, *Huyghens*, *Euler*, *Lagrange*, *Poinsot* a j., dále ve studium spisů autorů novějších, jako jest *Résal*, *Somov*, *Kirchhoff* a j. Roku 1880 vyšel první díl, obsahující mechaniku s vyloučením theorie potenciálu, gravitace a pružnosti. Zajímavou částí této mechaniky činí geometrie sil, kterouž zavedl Seydler co samostatné odvětví vedle geometrie hmot.

Spis Seydlerův má veškeré přednosti spisu založeného na nejpřísnějších základech vědeckých. Jest psán stručně a úsečně; proto jest vlastně spíše pro pokročilejší než pro začátečníky, jimž studium jeho bude vždy poněkud nesebným. Dlužno však na to pamatovati, že Seydler chtěl dáti začátečníkům

přísně vědeckou rukovět, že však měl v přednáškách a cvičeních dosti příležitosti učiniti studujícím jednoduchými výklady věc přístupnější. Budiž ještě poznamenáno, že spis ten počten byl od Svatoboru první cenou 400 zl. dle přípisu d. d. 1. května 1883, vyznamenání to, kteréž sloužilo ke cti i Seydlerovi i Svatoboru samému.

K velkému tomuto spisu o mechanice druží se malý, ale velmi pěkný a poučný spisek Seydlerův: »Rozhledy v oboru mechanických věd« (1881), ve kterémž s historickým pozadím podán přehled hlavních problémů mechaniky. Spis vyšel z přednášky »O architektonice mechanických věd«, kterouž měl Seydler při prvním sjezdu lékařů a přírodovědců ve dnech 15.—17. května 1880 a vyniká jasným a přístupným výkladem, jenž se stává ještě zajímavějším četnými historickými poznámkami, jimiž jest spis protkán. Právě v mechanice jest tato metoda výkladu na základě historickém nejvíce oprávněna a lze ji nejlépe provést.

Bylo přirozeno, že Seydler, probíraje se v důkladném studiu jednotlivými partii mechaniky, přicházel na některé problémy, kteréž buď se mu nezdály dosti přesně a jasně býti propracovány anebo při kterýchž některé stránky vůbec nově se daly určití neb vyložití. Takovéto problémy byly pak Seydlerovi východištěm publikací samostatných. Tak vznikly: »Poznámky, týkající se skládání otáčecích rychlostí kolem libovolných os« (1880); dále pojednání (německé): »O pohybu bodů na daných křivkách a plochách« (1880) ve Věstníku král. č. společnosti nauk.

Prvý díl fysiky theoretické vyšel roku 1880. Avšak již před jeho vyjitím a mezi tiskem začala podrobná studia k dílu druhému, kterýž měl začíti teorií potenciálu a gravitace. Ze studií těchto vyšly orientační články, vztahující se ke gravitaci v Časopise Jednoty českých matematiků: »Dějiny všeobecné gravitace« (1880). Způsobem velice poutavým, při tom jasným a snadno přístupným líčí tu Seydler — vycházející od zákona všeobecné gravitace, jak se obyčejně proslovuje — »co duševní práce a to právě práce nejklopotnější vyžadovalo jeho objevení, kolik mužů kladlo se, po živobyti věnovaném cele prozkoumání úkazů, podrobených zákonu onomu, v hrob, aniž by jim osud byl dopřál dostupiti vrcholu, s něhož by jim rozhled po širých krajích oněch úkazů jedním rázem byl objevil vnitřní jich souvislost«. Vylíčí pak, co v oboru tom vykonal *Galilei*, *Kepler*, *Koperník*, *Huyghens*, prodlévá děle u *Newtona*, uvádí stručně obsah jeho veledíla: »*Philosophiae naturalis principia mathematica*« (1687); naznačí pak problémy všeobecnější (tří neb několika těles) zakončuje pojednání své pracemi, vztahujícími se k otázce o tvaru země. Jakoby pokračováním pojednání tohoto jeví se býti slavnostní přednáška, kterouž měl v roce následujícím (1881) ve výročním zasedání (17. června) král. č. společnosti nauk, pojednav: »O novějších pokusech vysvětliti gravitaci« (německy). V přednášce této vylíčuje, jaký význam má snaha empirický zákon všeobecné gravitace vysvětlovati, jak dalece jsme k vysvětlování takovému oprávněni; probírá pak kriticky jednotlivé pokusy v tomto směru již učiněné

a dokazuje, že žádný z nich nevyhovuje požadavkům logiky a zdravého zkoumání přírody; možnost takového vysvětlení tím ovšem není vyloučena; Seydler končí výklad svůj poukázáním k modernímu názoru o působení sil elektrických do dálky, jak jej zavedl Faraday, ve kteréžto analogii jest naznačena cesta, jakáž by též mohla vésti k vysvětlení zákona gravitačního. Sem náleží též samostatná práce, uveřejněná v roce následujícím (1882) ve Věstníku král. č. společnosti nauk: »O rovnováze gravitující, původně stejnorodé tuhé koule« (německy).

Sbíraje pak látku pro další části druhého dílu fysiky, jež měly jednati o elektrině a magnetismu, pohroužil se ve studium novějších autorů anglických, *Faradaye, W. Thomsona, Maxwella, Thompsona* a j. Ze studia tohoto vznikly orientační články, uveřejněné v Časopisu Jednoty č. matematiků (1883—84): »O novější anglické literatuře elektriny a magnetismu.« Ukazuje tu, jaký převrat se vykonal v době novější v přičině názorů našich o podstatě úkazů elektrických a magnetických. V člancích, jež vyšly v ročníku 1883, seznamuje čtenáře výhradně se spisy *Faradayovými*; líčí zejména, jak dovedl Faraday bezprostředně nazíratí v úkazy fysikální — nemaje mysl svou zaujatu žádnou hypothesou — a jak právě touto svou methodou ukázal pravou cestu badání experimentálnímu. »Faradayovy spisy zůstanou po dlouhou dobu výtečnou školou pro každého, kdo se chce, v jakémkoliv odvětví fysiky, osvoboditi od pout všelijakých přímětek hypotetických a péči má o to, by při jeho snaze po vyhledání vzájemné souvislosti jednotlivých úkazů všechny výroky jeho se staly věrným odleskem skutečnosti.« V roce následujícím (1884) pokračoval v těchto člancích a věnoval úvahy své *Maxwellovi* a jeho spisu: »A Treatise on Electricity and Magnetism«, podáváje podrobnější rozbor tohoto spisu a ukazuje kriticky, v čem vlastně rozdíl mezi novějším a starším názorem o podstatě elektriny hledati dlužno. Neváhám přiznati, že právě takovými orientačními články působil Seydler velmi účinně a blahodárně na mladší generaci mathematicko-fysikální; v nich dovedl vždy vystihnouti velmi jasně, co vlastně jest věcí hlavní, v čem jest pokrok, dovedl kriticky ukázati, jak dalece to neb ono jest nové a kde hledati rozdíl oproti dřívějšímu; vše to pak vedl způsobem tak poutavým, že zaujal pozornost čtenáře a pobádal jej spolu kritisovati a tím úsudek svůj tříbiti.

Jeho methoda odpovídala tu docela jeho povaze. Vždy a všude prozíral Seydler k jádru věci a dovedl vystihnouti všelikou nedokonalost neb neúplnost. Proto také při studiích svých rád se pozdržel u otázek vlastního jádra věci neb základů vědy se týkajících a hleděl samostatně všeliké vady napravovati neb nedostatky doplňovati. Tohoto vzniku jsou následující jeho původní pojednání vzniklá patrně při studiu novějších základních spisů a pramenů o elektrině a magnetismu: »Poznámky k Maxwellově mathematickému zpracování Faradayovy theorie elektrické indukce« (1882); dále: »Princip energie ve svém použití na ponderomotorické a elektromotorické účinky elektrického proudu« (1883, německy); konečně: »O theorii napjetí při úkazech elektrostatických se stanoviska theorie pružnosti« (1883, německy) — všechny tři pojednání ve Věstníku král. č. společnosti nauk.

Roku 1884 byl rukopis druhého dílu jeho fyziky ukončen a k tisku připraven. Vykonav práci tuto vrátil se Seydler k problémům souvisejícím se všeobecnou gravitací. Jest pochopitelné, že Seydler, jenž byl nejen fysikem, nýbrž též astronomem, se zálibou zvláště prodlával při studiu toho zákona, kterýž ovládá pohyby těles nebeských; že s přesvědčením hájil jeho význam proti jakékoliv novější teorii, pokud nepodává přesnou mathematickou stylisaci a nepronikne kvantitativně průběh úkazů, jak je pozorujeme ve skutečnosti. Astronom, jenž při svých výpočtech zákona gravitačního užívá, jenž má příležitost tak hojnou kontrolovati jeho správnost shodou mezi výpočty na něm založenými a mezi skutečným pozorováním, oceňuje také nejlépe jeho důležitost a jest přístupný jenom takovým jeho modifikacím, kteréž (jako na př. zákon Weberův) se stejnou přesností a určitostí poskytují základy mathematické k výpočtům stejně dokonalým. Právili jsme v předcházejících úvahách, že originální pojednání Seydlerova vznikla hlavně při studích, jež konal za účelem vydání své theoretické fyziky, tedy jaksí příležitostně. Výjimku však činí thema o gravitaci; to bylo jeho vlastní, zde na tomto poli prodlával se zálibou; úcta pak, s jakou hleděl k Newtonovi a jeho veledílu »Principia«, charakterisuje celé jeho vědecké snažení. Proto shledáváme v letech, jež následovala po ukončení rukopisu druhého dílu fyziky, pracovati jej samostatně o otázkách týkajících se problému tří a více těles — problému slavného, velmi neseadného a dosud nerozřešeného. Sem hledí jeho pojednání originální: »O integrování některých rovnic, vyskytujících se v problému tří těles« (1884); »Další příspěvky k integrování rovnic problému dvou a tří těles« (1884). »O některých nových tvarech integrálů problému dvou a tří těles« (1884 německy). »O problému tří a čtyř těles« (1885). »Rozšíření způsobu, jakýmž jedná Lagrange o problému tří těles na problem čtyř těles« (1886, německy). »O rychlosti a urychleních různých stupňů při pohybu dle zákona gravitačního a při podobných pohybech« (1886). Práce tyto jsou uveřejněny většinou ve Věstníku, částečně též v Rozpravách král. č. společnosti nauk a ve Věstníku cis. akademie vídeňské. Sem náleží též článek orientační, uveřejněný v Časopise Jednoty č. matematiků: »Historický rozvoj problému tří těles« (1886), kterýžto článek jest jakoby pokračováním staršího: »Dějiny všeobecné gravitace« (1880).

Zajímavý jest závěrek onoho historického studia, kde Seydler praví:

Přehlízíme-li všechny dosud jak v zjednodušeném astronomickém, tak ve všeobecném mathematickém problému tří těles učiněné pokroky, musí nás obdivem naplniti jednak neobyčejná složitost úkazů přírodních, která do problému na oko tak jednoduchého tolikrát vložila obtíže, jakmile se jedná o podrobnější rozbor jednotlivostí, jednak i mohutnost ducha lidského, jenž obtíž jejich se nelekaje k bystrosti pojí železnou vytrvalost k jich překonání. S druhé strany poznáváme však, jak mylný jest náhled těch, kteří v astronomii a zejména v mechanice nebeské spatřují vědu, jež dokončila běh svůj a které nezbyvá než některé konstanty lépe a spolehlivěji určití, čímž úkol její pro celou budoucnost jest vyčerpán. Nikoli: zdá se, že stojíme dosud na samém prahu velkolepé té vědy; ohromná práce, potřebná k dosažení výsledků

poměrně nepatrných, zdá se, že dokazuje nutnost nových cest, ano po starých dostiženo vše, k čemu vůbec tímto způsobem bylo lze dospěti . . .

O zvláštní úctě, jakouž Seydler co fysik i astronom choval k Newtonovi, svědčí ta okolnost charakteristická, že Seydler za příležitosti dvoustoleté památky (1687—1887) vydání arcidíla Newtonova »*Philosophiae naturalis principia mathematica*« o to se přičiňoval, aby také u nás se památka tato oslavila. »Měl jsem za to, že by se všude, kde význam Newtonova díla náležitě jest oceněn, události pro vědu tak důležité vděčná upomínka měla věnovati; naděje má, že se to u nás během tohoto roku (1887) stane, mizela vždy více, a tak uvázal jsem se o prázdninách sám o provedení myšlenky, která mi ležela na srdci. Stručným rozbořem Newtonova spisu chtěl jsem jednak širším kruhům ve známost uvésti podstatný obsah tohoto arcidíla, jednak mladé pěstitele nauk exaktních pobádati, aby k obsahu tomu častěji a podrobněji nežli se děje, přihlíželi.« — Tak vznikl spis »*Zák Newton a jeho principia*« (1887, 70 pag., nákladem vlastním). První část spisu jest věnována životopisu Newtonovu, druhá pak rozboru principii, kterýžto rozbor vede Seydler svým zvláštním způsobem samostatně a nikoliv bez původních myšlének a názorů. Spis celý jest věnován Jednotě českých matematiků, spolku to, »jemuž — jak v předmluvě praví — po 20 let náležím, k němuž mne pouťají city vděčné oddanosti za mnohou podporu, kterou mi ve snažení mém poskytlly vědecké pomůcky v něm soustředěné, jakož mne zároveň k jednotlivým členům jeho pouťají city upřímné kollegiality.« Slova tato, kteráž nyní zní jakoby na rozloučenou, platí plnou měrou vzájemně. Pravda jest, že také naopak spolek ten vždy bude čítati Seydlera mezi ty muže, jimž nynější rozkvět svůj děkuje nejvíce, že vždy bude vzpomínati jeho velmi činného a záslužného působení ve výboru spolku, ve schůzích, kde přednášival, jakož i při příležitosti každé, kde šlo o prospěch spolku, a že všichni jeho členové rádi vzpomínati budou, jak milým kollegou jim býval Seydler.

Při studiu gravitace a pohybů z ní vyplývajících, jakož také již dříve při studiích k své mechanice měl Seydler příležitost přemýšleti o základech pohybu vůbec, jakož i o klassifikaci rozmanitých jeho způsobů.

Pokud se jedná o útvary mechanické *neproměnné*, vystačíme ovšem jen se dvěma základními druhy pohybu, kteréžto jsou: *translace* a *rotace*. Avšak útvary *neproměnné* přísně vzato neexistují, leč jen v abstrakci. Ve skutečnosti máme co činiti s útvary *proměnnými*, při nichž se mění buď jich *tvář*, nebo jich *objem* a nebo současně *tvář* i *objem*, a tu opět v mezích buď nepatrných a nebo značnějších. Jak viděti, vzniká tím při útvarech *proměnných* veliká rozmanitost možných pohybů dle toho, jak jsou ony jednotlivé případy kombinovány.

Seydler pokouší se o to, zjednati analyticky jistý přehled, zavádí klassifikaci případů jednotlivých a zkoumá jich *aequivalenci*. Sem hledí následující jeho pojednání: »O základních druzích pohybu«, »O *aequivalencích* základních druhů pohybu«, »O rozkladu stejnorodého pohybu«, uveřejněná ve Věstníku (z roku 1885) král. č. společnosti nauk. O pracích těchto podal později sám

přehledný referát s některými doplňky do Časopisu Jednoty č. matematiků v článku: »O základních druzích pohybu« (1887).

Mezi tím pracoval Seydler na III. dílu své fyziky; v tomto mělo býti jednáno především o pružnosti. Na studia jeho v tomto oboru poukazuje pojednání: »O analogiích mezi teorií deformací a teorií napjetí« (1886 ve Věstníku král. č. společnosti nauk); dále pak orientační článek: »O základních rovnicích teorie pružnosti«, v Časopisu Jednoty českých matematiků (1888), hlavně pak obšírné pojednání, mající ovšem význam všeobecnější i pro gravitaci a elektřinu: »Vyšetřování různých možných tvarů zákona o silách mezi částicemi hmotnými« (německy), uveřejněné v Rozpravách král. č. společnosti nauk. Avšak rukopis tohoto třetího dílu nepokračoval tak rychle, jak sám Seydler si přál. Příčinou toho byla, abych tak řekl, konkurence astronomie. V těchto letech byl již Seydler plně zaměstnáván pracemi o vymožení a zařízení ústavu astronomického; pokládal sebe vlastně již jen za zástupce astronomie, neboť doufal, že jeho snaha o povolání jiného zástupce pro fyziku theoretickou bude mít záhy úspěchu. Dokončení své fyziky pokládal ovšem za svou povinnost vůči své minulosti — ale budoucnost jeho měla náležitě astronomii. V letech 1887 a 1888 uveřejnil své práce astronomické, týkající se problému Keplerova. Toho času povolena byla již první dotace 800 zl. (1887) a 2000 zl. (1888) pro astronomii — ježto nebylo zde žádného ústavu, mohlo jíti jen o založení knihovny a zakoupení drobných přístrojů, které byly chovány v jeho bytu soukromém. Seydler přál sobě — vzhledem k svým snahám o zbudování observatoria — aby již byla astronomie na universitě české některými pracemi repraesentována; konal proto výpočty astronomické sám a nabádal též své žáky, aby výpočty takové prováděli (Pařízek, Šulc, Petr, Nušl, Dr. Láska). Sem hledí jeho publikace: »Stanovení dráhy vlasatice 1890«, I. (německy), kteráž vyšla v roce 1891 v Rozpravách král. č. společnosti nauk. Bohužel byla tato jeho publikace poslední. Celá řada výpočtů zůstala v rukopisné pozůstalosti nedokončena. Rok 1891 byl již pro Seydlera téměř úplně ztracen, vyjímajíc asi první dva měsíce leden a únor. Choroba jeho tížila jej vždy víc a více, až konečně pod tíží její klesl. Tak stalo se, že rukopis třetího dílu fyziky zůstal nedokončen. Dle rozvrhu učiněného měl třetí díl obsahovati v knize první: Mechaniku molekulární, v knize druhé: Teorii pohybu vibračního a undulačního. Oddíly první knihy byly: A. Hmota a její stavy. B. Theorie pružnosti. C. Mechanika hmot tuhých. D. Mechanika kapalin a plynů. V knize druhé mělo býti jednáno: A. O teple, B. O akustice, C. O optice geometrické i theoretické.

Česká akademie, k jejímž nejvíce vynikajícím řádným členům Seydler náležel, vyslovila již ústy svého předsedy a mecenáše ochotu převzít náklad na vydání tohoto třetího dílu fyziky; prof. Dr. F. Kolářek, nástupce Seydlerův v oboru theoretické fyziky, dojísta převezme na sebe úkol dílo tak důležité pro naši českou literaturu vědeckou přivést v duchu Seydlerově, k šťastnému konci.

Jakými plány se Seydler pro budoucnost zanášel, viděti nejlépe z jeho rukopisné pozůstalosti. Mezi množstvím drobných zápisků shledáváme zde začátky velkého díla o astronomii s úplným rozvrhem látky, jejíž některé části jsou zcela vypracovány. Celé dílo jest rozvrženo na sedm knih. Obsah měl býti následující:

Úvod: Předběžné vědomosti (§ 1.—15).

Knih I. Základní úkazy a pojmy astronomické (§ 16.—25).

> II. Theoretická astronomie (§ 26.—41).

> III. Fysická astronomie (§ 42.—58).

> IV. Sferická a praktická astronomie (§ 59.—75).

> V. Fysika soustavy sluneční (§ 76.—85).

> VI. Stellární astronomie (§ 86.—98).

Obsah jednotlivých §§ jest v rozvrhu ovšem též přesně udán a celá jich řada již úplně vypracována. Nástupci Seydlerovu v oboru astronomie, prof. Dru. Grussovi, bude uvážiti, aby ani tato práce Seydlerova nepřišla na zmar.

Avšak ani tím není obsah studií Seydlerových úplně vyčerpán. Seydler zanášel se studii matematiky, fysiky i astronomie z povolání; vedle toho však také studii filosofie z náklonnosti a ze záliby; byl filosofem svou povahou. Zvláštní sympatie choval k filosofu a fysiku Fechnerovi Jeho díla, kteráž v soukromé knihovně Seydlerově jsou všechna zastoupena, znal všechna, čítal je ne jednou a pohroužil se v jich obsah s nadšením. Z obsahu tohoto čerpal útěchu ve svém zármutku, když zejména ztrativ roku 1883 svého bratra a v roce 1884 též svou vřele milovanou choť, byl blízek tomu upadnouti v melancholii, obsahem jeho hleděl sobě zachovati rovnováhu duševní, kteráž záchvaty jeho choroby často bývala otržena. Touto chorobou svou, jakož i dle své povahy byl více vázán na domov; večery své trávil doma, zejména od těch dob, kdy se odstěhoval na Letnou. Kniha byla jemu následkem toho více než zdrojem poučení, byla jemu přítelem a druhem; ke knihám pak obsahu filosofického klonil se nejvíce ve chvílích, kdy chtěl si od studií odborných odpočinouti a mysl svou osvěžiti. O mnohých otázkách filosofických korespondoval s Fechnerem. V listu svém ze dne 30. prosince 1884 píše Fechner Seydlerovi mezi jiným: »Já sám dovedl jsem jen na základě takovýchto názorů zdánlivý rozluštění spor mezi vědami přírodními a mezi náboženstvím a ujiti pessimismu; jestliže tyto názory toho dovedou také u jiného, pak vzrůstá tím více jich hodnota pro mne, jakož i má k nim důvěra . . .« A končí: »Přeji sobě, aby nastávající nový rok upevnil vnitřní souhlas mezi námi, kterýž rok uplynulý připravil, jakož i aby osvědčil svou sílu léčivou pro Váš bol.« V rukopisné pozůstalosti Seydlerově nalezl se též obšírný spis »o Fechnerovi«, vzniklý z přednášky, kterouž měl Seydler v Jednotě filosofické a k tisku úplně připravený. Také tento spis bude českou akademií podán veřejnosti.

Z celkového tohoto vylíčení vědecké činnosti Seydlerovy vysvítá jasně, že byl Seydler muž rovněž tak hlubokého jako obsáhlého vzdělání. Universita naše bude bohdá i po Seydlerovi míti v řadách svých učenců mnohé výborné matematiky neb fysiky neb astronomy; avšak málo bude těch, kteří by veskeré

tyto tři odbory ovládali společně tak jako Seydler, a ještě méně těch, kteří by pro odbory tyto měli ten hluboký filosofický základ jako Seydler. Jak obsáhlá byla jeho činnost literární, vidíme ze seznamu následujícího oddílu, a činnost tato trvala asi dvacet let; co mohl muž tak širokého obzoru vědeckého vykonati pro vědu vůbec a pro českou vědu zvláště, pochopíme, uvážíme-li, že zemřel ve věku 42 let, tedy ve věku mužném, kde tvořivá síla duševní zejména na poli vědy ještě se stupňuje a mohutní!

Pro své vynikající zásluhy vědecké byl zvolen Seydler dne 5. května 1880 za mimořádného, dne 11. června 1884 za řádného člena královské české společnosti nauk; dne 3. července 1890 byl zvolen za řádného člena II. třídy české Akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění. Dále byl členem zakládajícím a čestným Jednoty českých matematiků, členem cis. Leopoldino-Karolinské Akademie, členem astronomické společnosti v Lipsku a j., jakož i členem mnoha spolků vlasteneckých a dobročinných.

IV. Publikace.

Podávám v následujícím seznam publikací Seydlerových. K snazšímu přehledu jsou publikace tyto rozříděny ve čtyři odbory.

Odbor A. obsahuje vědecká jeho pojednání samostatná, tedy takové práce původní, kteréž jsou psány jen pro odborníky, jsou obohacením vědy a mají význam internacionální. Některé z nich byly otištěny v odborných časopisech zahraničních, o jiných byly podány referáty.

Odbor B. obsahuje jeho velké spisy souborné; jejich význam jest speciálně český, jsouť obohacením naší literatury naukové.

Odbor C. obsahuje jeho orientační články vědecké. Články tyto, psané vesměs jazykem českým, sloužily potřebám studujících, zejména matematiky, fyziky a astronomie; účelem jich bylo studujícím těmto usnadnit studium jistých partií vědeckých aneb orientovati je o některých otázkách denních.

Odbor D. obsahuje jeho orientační články populární; kdežto předcházející byly psány pro studující, tož tyto napsal Seydler většinou jazykem českým pro vzdělané obecnstvo širší.

Poslední odbor E. obsahuje jeho úvahy kritické.

Publikační činnost Seydlerova není však tímto seznamem vyčerpána úplně. Nejsou zde pojaty jeho překlady (jako na př. »Dynamická pohádka« od R. St. Balla v Časopisu Jednoty č. matematiků, ročník XVIII., pag. 149 až 169, 1888), rovněž nejsou zde uvedeny jeho drobné zprávy vědecké a literární (incl. úlohy), jimiž přispíval zejména do Časopisu pro pěstování matematiky a fyziky, konečně nejsou zde sepsány jeho četné kratší články kritické, kteréž (pod šifrou A. S.) uveřejňoval dílem v Athenaeum, dílem v Časopisu pro pěstování matematiky a fyziky.

Pořádek publikací v jednotlivých odborech A.—E. jest chronologický.

Práce původní.

1. Nový způsob, kterým lze vypočítati dráhy oběžnic.
První zpráva Jednoty českých matematiků, pag. 24—35, 1870.
2. Ueber die Bahn der Dione ⁽¹⁰⁰⁾.
Astronomische Nachrichten, Nr. 1808, 1870.
3. Elemente des Kometen, II., 1869.
Sitzb. der k. Akad. der Wissensch. LXIII. Band, 2. Abth., Märzheft 1871, 2 pag.
4. Ueber die Bahn des ersten Kometen vom Jahre 1870.
Sitzb. der k. Akad. der Wissensch. LXIV. Band, 2. Abth., Juliheft 1871, 8 pag.
5. Poznámka k integrování některých diferenciálních rovnic lineárních.
Časopis pro přest. math. a fys. I., pag. 195—197, 1872.
6. Ueber die Bahn der Dione. ⁽¹⁰⁰⁾
Sitzb. der k. Akad. der Wissensch. LXV. Band, 2. Abth. Jännerheft 1872, 9 pag.
7. Ueber die Bahn der Dione. ⁽¹⁰⁰⁾
Sitzb. der k. Akad. der Wissensch. LXXV. Band, 2. Abth. Aprilheft 1877, 9 pag.
8. Ueber eine neue Art, die Vertheilung der Elektrizität auf zwei leitenden Kugeln zu bestimmen.
Sitzb. der königl. böhm. Ges. der Wissensch. d. d. 6. Juni 1879, 8 pag.
9. Přesný důkaz rovnoběžníku sil.
Časopis pro přest. math. a fys. VIII., pag. 175—180, 1879.
10. Poznámka, týkající se skládání otáčecích rychlostí kolem libovolných os.
Věstník král. č. společnosti nauk, d. d. 23. ledna 1880, 3. pag.
11. Ueber die Bewegung von Punkten auf gegebenen Curven und Flächen.
Sitzb. der königl. böhm. Ges. der Wissensch., d. d. 10. März 1880, 14 pag.
12. Zur Theorie der complanaren Biquaternionen oder der doppelt-complexen Grössen.
Sitzb. der königl. böhm. Ges. der Wissensch., d. d. 11. März 1881, 24 pag.
13. Ueber die neueren Erklärungsversuche der Gravitation. Festvortrag i. d. Jahressitzung der königl. böhm. Ges. der Wissensch., d. d. 17. Juni 1881, 17 pag.
14. Ueber das Gleichgewicht einer gravitirenden, ursprünglich homogenen festen Kugel.
Sitzb. der königl. böhm. Ges. der Wissensch., d. d. October 1882, 12 pag.
15. Poznámky k Maxwellově mathematickému spracování Faradayovy theorie elektrické indukce.
Věstník král. č. spol. nauk, d. d. 15. prosince 1882, 18 pag.

16. Das Princip der Energie in seiner Anwendung auf die ponderomotorischen und elektromotorischen Wirkungen des elektrischen Stromes.
Sitzb. der königl. böhm. Ges. der Wissensch., d. d. 6. April 1883,
20. pag.
17. Ueber die Spannungstheorie der elektrostatischen Erscheinungen vom Standpunkte der Elasticitätstheorie.
Sitzb. der königl. böhm. Ges. der Wissensch., d. d. 7. December
1883, 13 pag.
18. Poznámka k rovnicím, které vyjadřují stabilitu sluneční soustavy.
Časopis pro pěst. math. a fys. XIII., pg. 139—140, 1884.
19. O integrování některých rovnic, vyskytujících se v problému tří těles.
Věstník král. č. společn. nauk, d. d. 25. ledna 1884, 13 pag.
20. Další příspěvky k integrování rovnic problému dvou a tří těles.
Věstník král. č. společn. nauk, d. d. 22. března 1884, 20 pag.
21. Ueber einige neue Formen der Integrale des Zwei- und Dreikörperproblems.
Sitzb. der k. Akad. der Wissensch. LXXXIX. Band, 2 Abth. Maiheft
1884, 22 pag.
22. Poznámka o upotřebení principu energie na účinky elektrického proudu.
Časopis pro pěst. math. a fys. XIV., pag. 129—136, 1885.
23. O základních druzích pohybu.
Věstník král. č. společn. nauk, d. d. 13. března 1885, 26 pag.
24. O problému tří a čtyř těles.
Věstník král. č. společn. nauk, d. d. 26. června a 10. července 1885,
6 pag.
25. O aequivalencích základních druhů pohybu.
Věstník král. č. společn. nauk, d. d. 13. listopadu 1885, 31 pag.
26. O rozkladu stejnorodého pohybu.
Věstník král. č. společn. nauk, d. d. 11. prosince 1885, 19 pag.
27. Ausdehnung der Lagrange-schen Behandlung des Dreikörperproblems auf das Vierkörperproblem.
Abhandlungen der k. böhm. Ges. der Wissensch. VII. Folge, 1. Band,
Math. naturwissensch. Classe No 5, 1886. 20 pag.
28. O rychlosti a urychleních různých stupňů při pohybu dle zákona gravitačního a při podobných pohybech.
Věstník král. č. společn. nauk, d. d. 15. října 1886, 14 pag.
29. O analogiích mezi teorií deformací a teorií napjetí.
Věstník král. č. společn. nauk, d. d. 12. listopadu 1886, 16 pag.
30. Untersuchungen über verschiedene mögliche Formen des Kraftgesetzes zwischen Massentheilchen.
Abhandlungen der k. böhm. Ges. der Wissensch. VII. Folge, 1. Band,
Math.-naturwissensch. Classe, No. 9, 1887, 50 pag.
31. Příspěvek k řešení Keplerova problému.
Věstník král. č. společn. nauk, d. d. 1. července 1887, 12 pag.
32. Další příspěvky k řešení Keplerova problému.
Věstník král. č. společn. nauk, d. d. 9. prosince 1887, 25 pag.

33. Formeln und Tafeln zur Lösung des Kepler-schen Problems.
Prag, 1888, Selbstverlag, 18 pag.
34. O interpolaci hodnot závislých na dvou argumentech.
Věstník král. č. společn. nauk, d. d. 6. prosince 1889, 10 pag.
35. Poznámka k t. zv. Petrohradskému problému.
Časopis pro pěst. math. a fys. XIX., pag. 277—281, 1890.
36. Poznámka o řadě, stanovící čísla Hamiltonova.
Časopis pro pěst. math. a fys. XX., pag. 18—23, 1891.
37. Poznámka o výpočtu čísla: $l(1 + \sqrt{2})$.
Ibidem, pag. 89—97, 1891.
38. Bahnbestimmung des Cometen, 1890. I.
Abhandlungen der k. böhm. Ges. der Wissensch. VII. Folge, 4. Band,
Math.-naturwissensch. Classe, No. 4, 1891, 11 pag.

B.

Spisy souborné.

1. Základové theoretické fysiky; díl I.: Theoretická mechanika; 1880, 394 pag.
2. Rozhledy v oboru mechanických věd. 1881, 56 pag.
3. Základové theoretické fysiky; díl II.: Theorie potenciálu. Theorie úkazů gravitačních, magnetických a elektrických. 1885, 416 pag.
4. Izák Newton a jeho principia (ku dvoustoleté upomínce vydání Newtonova arcidíla). 1887, 70 pag.
V rukopise — avšak ukončené a k tisku připravené — zůstalo pojednání
5. O Fechnerovi.
V rukopise — nedokončeno — zůstalo dílo:
6. Základové theoretické fysiky; díl III.: Fysika molekulární. Pohyb vibrační a undulační.
V rukopisu — začato — zůstalo dílo:
7. Rukověť astronomie.

C.

Články orientační vědecké.

1. O záření tepla v rozličných ústředích.
Časopis pro pěstování math. a fys. II., pag. 153—166, 1873.
2. O zemském magnetismu.
Ibidem, pag. 201—217, 249—265.
3. O vypočítání Neptuna.
Časopis pro pěstování math. a fys. III., pag. 145—153, 1874.
4. O průběhu Venuše před sluncem dne 8. prosince 1874.
Časopis pro pěstování math. a fys. IV., pag. 31—40, 65—75, 1875.
5. Přehled novějších pokroků v astronomii.
Časopis pro pěstování matematiky a fysiky. VI., pag. 77—86, 111 až 122, 1877.

6. O Gaussových pracech astronomických.
Ibidem, pag. 184—191.
7. O Gaussových pracech fysikálních.
Ibidem, pag. 191—196.
8. Přehled novějších pokroků v astronomii. O slunci.
Časopis pro pěstování math. a fys. VII., pag. 20—30, 59—77, 157 až 168, 201—213, 1878. VIII., pag. 74—84, 109—118, 257—272, 1879.
9. O rovnovážných tvarech kapalin nepodrobených silám zevnějším.
Časopis pro pěstování math. a fys. VIII., pag. 10—19, 1879.
10. Dějiny všeobecné gravitace.
Časopis pro pěstování mathem. a fys. IX., pag. 11—22, 112—126, 243—256, 1880.
11. O zeměřesení.
Časopis pro pěstování matematiky a fysiky. X., pag. 67—79, 144 až 153, 1881.
12. O nové mathematické hře.
Ibidem, pag. 84—86.
13. O novější anglické literatuře elektřiny a magnetismu.
Časopis pro pěstování math. a fys. XII., pag. 78—87, 138—152, 201—210, 1883. XIII. pg. 213—225, 245—253, 1884.
14. Historický rozvoj problemu tří těles.
Časopis pro pěstování math. a fys. XV., pag. 7—15, 65—70, 102 až 114, 1886.
15. O základních druzích polybu.
Časopis pro pěstování math. a fys. XVI., pag. 49—67, 1887.
16. O životě a působení Rogera Josefa Boškoviče.
(Přednáška v jubil. shromáždění Jednoty českých matematiků.) Ibidem pag. 267—295.
17. O základních rovnicích theorie pružnosti.
Časopis pro pěstování math. a fys. XVII., pag. 97—120, 1888.

D.

Články orientační populární.

1. Das Nordlicht. Vortrag gehalten in der Lotosversammlung am 10. November 1870; Zeitschrift Lotos, 1870, 10 pag.
2. Der Vorübergang der Venus vor der Sonnenscheibe am 8. December 1874; Zeitschrift Lotos, Aprilnummer 1874, 7 pag.
3. Hynoucí svět.
Květy, ročník II., 1. pololetí, pag. 1—20, 1880.
4. Zeměřesení.
Květy, ročník III., 1. pololetí, pag. 73—80, 177—190, 1881.
5. Žena v exaktních vědách.
Květy, ročník V., 1. pololetí, pag. 39—52, 1883.

6. O fyzikálním badání doby nejnovější.
Athenaeum ročník I., pag. 3—4, 29—30, 1884.
7. Astronomia nova.
Lumír, ročník XII., pag. 356—359, 373—376, 1884.
8. Starší a novější názory o původu světa.
Květy, ročník VI., 2. pololetí, pag. 205—212, 260—265, 419 až 427, 1884.
9. O slunečném teple a světle.
Osvěta, 1885, číslo 10, pag. 861—876.
10. Modré slunce.
Květy, roč. VIII., 1. pololetí, pag. 19—26, 202—207, 270—275, 1886.
11. Několik slov o kalendáři.
Kalendář Ústřední Matice školské na r. 1886, pag. 172—182.
12. O pokroku astronomie v posledním desetiletí.
Athenaeum IV., pag. 282—289, 301—309, 1887.
13. O projektované fotografické mapě nebes.
Athenaeum, VI., pag. 41—43, 1889.
14. O gravitaci.
Živa, I., pag. 13—20, 70—76, 1891.

E.

Úvahy kritické.

1. Poznámky o tak zvaném čtvrtém stavu aggregačním čili o hmotě zářící.
Časopis pro pěstování math. a fys. IX., pag. 191—196, 1880.
2. Dr. K. Kroman: Unsere Naturerkenntniss, Beiträge zu einer Theorie der Mathematik und Physik.
Athenaeum, I., pag. 250—251, 1884.
3. Jak zvelebovati naši literaturu naukovou?
Athenaeum, III., pag. 70—76, 1886.
4. Počet pravděpodobnosti ve sporu rukopisném.
Athenaeum, III., pag. 299—307, 446—448, 1886.
5. J. Violle, Cours de Physique. Tome I, Physique moléculaire, Paris 1883—4.
Athenaeum, IV., pag. 93—96, 1887.
6. P. G. Tait, Properties of Matter, Edinburgh, 1885.
Athenaeum, IV., pag. 122—124, 1887.
7. Glossy k učební látce fysiky na středních školách.
Časopis pro pěstování math. a fys. XX., pag. 60—80, 125—130.
8. Akademie česká a Společnost nauk.
Athenaeum, VIII., pag. 65—69, 1891.
9. K. V. Zenger, O nové soustavě světové na základě elektrodynamických zákonů, v Praze 1890.
Athenaeum, VIII., pag. 140—143, 1891.

V. D o s l o v.

Seydler jest mrtev! Avšak o něm platí plnou měrou slova básníkova: »Non omnis moriar!« Jeho památka bude žítí stále, v annalech literatury vědecké, v annalech university. Nástupcové jeho v úřadě učitelském vždy budou vzpomínati toho, jenž ve fysice mathematické svými pracemi vědeckými a svým obsáhlým dílem položil pevný základ pro pěstování vědy té v jazyku českém, a jenž zařízením ústavu astronomického umožnil též studujícím české university činiti k vlastnímu prospěchu i k prospěchu vědy pozorování astronomická. A když v budoucnosti nám příznivější uskuteční se zbudování nové moderní hvězdárny pro českou universitu, bude jistě vzpomenuťo též jeho s vděčností, jenž činil k realizování cíle toho první kroky a jenž aspoň částečným úspěchem svého snažení umožnil nástupcům svým, aby v jeho duchu pracovali dále na dráze šťastně zahájené.

Kruh jeho vděčných žáků a věrných jeho přátel doprovodil jej až k hrobu, Ze srdce všech a za všechny promluvil dv. r. prof. Dr. Albert, — poslední slova na rozloučenou:

»Na východě vlasti české, kde se divoká Orlice vine pohořím, stála kolébka muže, jehož ubohé tělo složeno v této rakvi. Vídál jsem je u nás, sám sa děckem, jako malého chlapečka, jehož oko těkalo po hračkách. Pak od jnás odešli a nebylo o rodině té slychat.

Po mnohých letech jsem potkal Seydlera v Praze. Spatřil jsem muže vyspělého, na jehož tváři se ukazovaly stopy hlubokého myšlení. Jméno jeho již bylo vyslovováno s úctou. Obecné bylo přesvědčení, že má v sobě poklad darů neobyčejných.

Tehdá část akademické omladiny naší, vedena jsouc staršími pěstouny, obrátila se s neobyčejnou horlivostí na pěstování věd mathematických a fysikálních. Pěstovali vědu k vůli vědě, ale pěstovali ji prostředkem nejmilejším, prostředkem jazyka mateřského. Zakládána mathematická literatura česká, jež nyní z počátků oněch dospěla tak, že je naší chloubou. Práce tyto byly jako anticipace české university, snad podle starého předpisu: *μηδεις ἀγεωμέτητος εισίτω*, branou matematiky do chrámu věd ostatních. Mezi vůdci těchto přesných a těžkých směrů záhy byl August Seydler.

Brzo po tom dostalo se nám vysokých škol českých a Seydler se stal professorem. Není tuto místo, aby se mluvilo o četných a důvtipných jeho pracích vědeckých, jež budily pozornost i v cizině. Ale s vděčností musíme v tomto okamžiku vytknouti, že Seydler, jsa ještě docentem soukromým, začal objemné své dílo o základech theoretické fysiky, jež jest v písemnictví našem dílem klassickým, skutkem hlubokého myslitele a velikého učitele. On

byl obojím velmi záhy. Bylo-li zřízení university české událostí pro národ náš velevýznamnou, bylo i očekávat, že fakulta filosofická, jež posud repraesentuje onu universálnost vysokých škol středověkých, pohne silně duševním apparatusem národním. Tak se i stalo. Seydler stál všude tam, kde běželo o nejvyšší svědomitost a přesnost vědeckou, kde běželo o pravdu neúprosnou, o založení nových směrů a prací. Stál tam z hlubokého přesvědčení radostně a s celou rozhodností své povahy. Největší jeho starostí bylo, aby se česká universitě dostalo ústavu astronomického.

Horlivost jeho snahy a autorita jeho jména vedly ku zdárnému výsledku. Ústav astronomický založen a Seydler se ubytoval na Letné. Vidá před sebou místo, kde Tycho de Brahe pracoval a Kepler dlel, kde i Seni z hvězd nebeských věštiti chtěl osudy lidské, vidá před sebou město slavných astronomů a astrologů, viděl před sebou i minulost i přítomnost svého národa, k němuž lnul s láskou velikou, která povznešena jsouc nad vlnobitím všedních diskussí denních, jevila se v nepřesnější vědecké práci.

Tu jsme se zase setkali. Podotkl jsem mu, že hvězdárna žamberská, kterou snad jako dítě vídal, už je zrušena, že však on, rodák žamberský, jako za to jest prvním professorem astronomie na české universitě. Usmál se svým milým způsobem a vyslovil touhu, že by rád spatřil své rodné město. Věda o jeho chorobě, pátral jsem, zdali mysl jeho je zaražena. Ale sotva sem tam se zjevila stopa tiché resignace; ani slůvkem se nezmínil o své chorobě. Resignace ta byla tak šetrná, že tanula na mysl člověku květina, z níž první listy opadávají, anebo hvězda směřující tam, kde zapadá a — nic více. Ale pustil se do hovoru o thematech vznešených, o nejtěžších záhadách rozumu lidského, o věcech božských a lidských a vypravuje, kterak se obíral ctihodným Fecnerem, přiznával se k idealismu tohoto známého fysika a filosofa. Když jsme se, strávivše celý den v rozmluvách takých, konečně loučili, poznal jsem, že je Seydler jedním z nehlubších duchů v Čechách a jedním ze srdcí nejslechetnějších. Za takového byl považován jednomyslně mezi těmi, kteří se povoláním nebo přátelsky s ním stýkali. Ryzost jeho povahy byla tak obecně uznána, že se mu dostalo praedikátu: *anima candida*.

Na takové výši rozumové a mravní stoje, zdál se býti povolán k věcem velikým. Nelítostná smrt jej vyrvala úkolu vznešenému. Což divu, že si vzpomínáme ono slovo, jež druhdy opat svatohavelský, maje pohřební kázání nad rakví muže výborného, se srdečnou naivností citu středověkého zvolal k nebesům: »Vide Domine et considera, quem virum vindemiaveris ita!«

Jestli za večera našich dnů v duševní práci české — dejž to Bůh — nastanou okamžiky radostné, my staří zasteskнем si: »Žel, že tu není Seydlera, aby se toho byl dočkal.«

Vám pak mladým jest plakati. Tobě, mládeži akademická, odešel vůdce štítu skvoucího. Se starého učení Karlova spadl jeden prapor bílý. Ano, on byl ten jinoch v básni Longfellowě, jenž chvátaje po horách, má prapor vztýčený s heslem »Excelsior«.

A konec jeho byl jako konec té básně:

Zde za ranního úsvitu
v své kráse leží bez citu
a s výše, kde se oblak skvěl,
hlas, jak by hvězda spadla, zněl:
Excelsior!

Auguste Seydlere! Nevrátil jsi se více domů! Nepřišel jsi do svého rodného města. Přináším Ti se zahrád našich sousedů nejkrásnější květy naší horské krajiny. Odpočívej v pokoji. Potomci naši dobře budou věděti, kdo jsi byl a kde jsi spatřil světlo světa tohoto. Kolébka a rakev — a jaký to vznešený život mezi nimi rozepjat!

A tak spustmež s uctivostí tělesné tyto ostatky do klidu přírody, do lůna mateřské země, do půdy zasvěcené; s láskou vrhejte hrstku hlíny na tuto rakev a s věrností, jež trvá za hrobem, rcete za zemřelým milé slovo:

Věčná Ti budiž mezi námi paměť!«

